

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
6/2019
16. február 2019

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

KNIHA EŠTE STÁLE MÁ
NEZASTUPITELNÉ MIESTO
Strana 4.

HRUBÉ POŠLIAPÁVANIE
SUVERENITY VENEZUELY
Strana 5.

POSMRTNÉ ZHOVÁRANIE SA
S IMRICHOM KRUŽLIAKOM
Strana 6.

DRÁMA V BRATISLAVE
VRCHOLILA VO FEBRUÁRI 1919
Strana 7.

POSLEDNÉ DNI CÁRA MIKULÁŠA II.
A JEHO BLÍZKYCH PRÍBUZNYCH
Strana 8.

SLOVO O SLOVENSKU

„Postoj, chvíľa, si krásna!“ Goetheho Faust vo svojom existenčnom finále prichádza na to, že šťastie a zmysel života spočíva v práci, ktorá je činorodá a prospešná človeku. K Faustovi ako nikdy nekončiacей sa inšpirácii sa vracali naši štúrovci. Faustovskú tému poznali priamo z nemeckých vydání, z nemeckých ľudových knižiek o Faustovi či z nemecky hraných predstavení na slovenskom území. Prvé slovenské preklady Fausta máme od Vladimíra Hurbana Svetozárove, Martina Braxatorisa Sládkovičova a Pavla Országha Hviezdoslava. Osobitne pozoruhodný je aj Prafaust v preklade Milana Richtera. O voľné prerozprávania faustovskej povesti sa zaslúžil Peter Zajac, o dramatické spracovania adaptované na súčasnosť zasa Ján Boor či Ján Števec. A teraz si v nekonečnej úcte k týmto našim bardom autor stípkčka spomína na Fausta na mohyle na Bradle. Pozerajúc sa ponad statné stromy, ktoré boli na okolí vysadené v čase, keď sa politicky nepatriť mohly čo i len vidieť. Mohly ako miesto večného odpočinku Milana Rastislava Štefánika. Mohly ako faustovské pripomenutie toho, čo bolo Štefánikovi najbližšie – činorodá a človeku prospešná práca.

„Musíme žiť jeden pre druhého, lebo šťastie jednotlivcov mohutnie tou mierou, ktorou sa množí vôkol neho. ... Nech každý z nás je dnes lepší, ako bol včera, a vlast' naša bude veľká a slávna.“

Štefánikova mohyla na Bradle je symbolom samostatnosti a slobody nášho národa a pamätník významnej historickej udalosti, keď sa Slováci zaradili medzi slobodné národy sveta. A ten, čo v nej leží, čo je v nej uložený na večný odpočinok, sa nám stal pred pár dňami symbolom roka 2019.

Vláda Slovenskej republiky tento rok vyhlásila za Rok Milana Rastislava Štefánika – astronóma, politika, generála francúzskej armády, zakladateľa štátu, prvého česko-slovenského ministra vojny. Rok 2019 na Slovensku má v záhlaví to najcenejšie, čo Slovensko uchováva vo svojej pamäti. Nespreneverme sa generálovmu odkazu: „Pravde veriť, pravdu žiť a pravdu brániť.“

Je to naša povinnosť. Je to šťastie a zmysel života.

Ivan BROŽÍK

Lúčime sa s Imrichom KRUŽLIAKOM, najstarším členom Matice slovenskej Príkladný vyznávač kráľovstva ľudského

Text a foto: Pavol POLLÁK a Dušan D. KERNÝ

Keď z Mníchova prišla prvého februára smutná správa, že detviantsky rodák, ktorý tam uzrel svetlo sveta ôsmeho decembra 1914, literát, politik, spisovateľ, novinár, najstarší, stoštyriročný člen Matice slovenskej Imrich KRUŽLIAK nás opustil, stalo sa aj pre širokú verejnosť zjavné, aká výrazná politická a literárna osobnosť slovenského zahraničia od roka 1949 a po roku 1989, osobitne 1993 na Slovensku, nás navždy opustila.

Imrich Kružliak patrí medzi významné osobnosti našich dejín. Zažil všetky víchrice tohto storočia – zánik a vznik štátov, výmeny režimov, prevraty a revolúcie, dve svetové vojny. Bol živým svedkom prežitej kalvárie i prežitých nádejí slovenského národa v tomto storočí. Začal pracovať v Slovenskej lige, potom bol šéfom slovenskej tlače, v roku 1944 bol v SNP ako redaktor Národných novín a po vojne sa stal ich šéfredaktorom. V roku 1947 ho zatkl vo vyfabrikovanej kauze tzv. „sprisahania proti republike“. Prešiel surovou vyšetrovacou policajnou tortúrou – následky: vybité zuby, odtrhnutá oblička... Po vyšetrujúcej väzbe bol prepustený na čas do začiatku procesu. V roku 1949 emigroval. V neprítomnosti ho odsúdili na pätnásť rokov väzenia. Tak sa začala jeho emigrácia, ktorá trvala štyri desaťročia na zastávkach – Viedeň, Salzburg, Mníchov, New York, Toronto. Najťažšie obdobie jeho života výstižne vyjadrujú slová básnika: „Okúsiš, ako chuť cudzí chlieb a aká je trpká cesta vedúca hore i dolu po cudzích schodoch.“

BYTOSTNÁ ANGAŽOVANOSŤ

Nasledovala práca v kultúrnej redakcii rozhlasovej vysielateľky Slobodná Európa, kde vysielal pod menom Anton Prokop. Detvania a iní pamätníci dobre vedeli, že Anton Prokop bol mládenec, ktorého maďarskí bolševici z Kunovej červenej armády pri agresivnom vpáde na Slovensko obesili v jeho rodnej obci na lipe pred kostolom ako „pansláva“ na turečnu nedeľu v roku 1919.

Imrich KRUŽLIAK (uprostred) v kruhu svojich najbližších rodinných príslušníkov a priateľov

Od roka 1972 bol Imrich Kružliak redaktorom časopisu Horizont, ktorý je spájaný s celým našim kultúrnym životom. Bol významným funkcionárom Svetového kongresu Slovákov, ktorý budoval so Štefanom Romanom. Stal sa predsedom Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí. V roku 1983 organizoval v Mníchove parlament utlačaných národov pod heslom „Mier v slobode pre Európu“. A v roku 1989 sa vrátil domov na rodné Slovensko. Nestal sa ako exulant v iných národoch poslancom, ministrom, riaditeľom, ostal iba uvážlivým kritikom

opozície i koalície, analytikom situácie par excellence. Bol poradcom Milana Čiča, predsedu prvej demokratickej vlády národného porozumenia, a poradcom prezidenta Slovenskej republiky Michala Kováča.

ROZHĽADENÝ NÁRODOVEC

Imrich Kružliak bol vzdelaný, rozhladený národovec, Európan, bojovník za ľudskosť, dôstojnosť a rovnoprávnosť slovenského národa. Myslenie Imricha Kružliaka je vyvážené, poznačené osudom, vekom a najmä rozvážnosťou. Takto

ho vložil aj do svojho najväčšieho diela V čakárni dejín, ktoré je obrazom našich dejinných osudov. Trápila ho nekultivovanosť slovenskej demokracie, neúcta k dejinám a zákonnosti, autokratické spôsoby politikov, zaostávanie kultúrneho myslenia. Preto sa zamýšľa nad novým vývojom Slovenska, zdôrazňoval, že Slovensko nemôže ísť proti svetu. Po celý svoj život vyzdvihoval naše európanstvo a historickú nutnosť zapojenia sa do západných štruktúr. S JUDr. Imrichom Kružliakom som udržoval priateľstvo už od roka 1945 a trvalo až do jeho smrti. Dnes môžem zdôrazniť, že som bol dôverným „kuriérom“ medzi domovom a zahraničím, najmä za výdatnej pomoci vtedajšieho predsedu vlády Slovenskej republiky Petra Colotku a jeho zásluhou som sa s Imrichom Kružliakom v Mníchove stretával s nemeckými novinármi a so slovenskými exulantmi.

VÝZNAMNÝ PRÍNOS

Vyššie dvadsať kľúčových diel Imricha Kružliaka sú významným vkladom do literatúry o dejinách Slovenska 20. storočia. Prvá biografická a bibliografická Vyznávač kráľovstva ľudského vyšla v roku 2018 v Matici slovenskej. Životné krédo Imricha Kružliaka patrí nám všetkým: „Zostaň človekom, drž sa pravdy, lebo nakoniec len pravda, prisna, tvrdá a nepodplatná, ťa vyslobodí a zachová.“ Rozlúčka s Imrichom Kružliakom bola v Mníchove v Kostole sv. Štefana v sobotu 9. februára 2019. Pochovaný bude v urnovom háji na cintoríne v Bratislave.

3 OTÁZKY PRE:

Jozefa HABÁNIKA, rektora Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne

Ľudskú tvár potrebuje aj demokracia

• Spoločne so zástupcami všetkých vysokých škôl ste upozornili ministerku školstva Martinu Lubyovú na ich nedostatkové financovanie. V ktorých oblastiach je tento nedostatok najvýraznejší?

Slovenské školstvo je dlhodobo finančne poddimenzované. Žiaľ, veda je stále slovenskou populáškou a všetci si prajeme, aby sa už konečne dostala „na ples“. Je nevyhnutné, aby sme začali podporovať kvalitných slovenských vedcov, aby bolo vysokoškolské prostredie aj finančne motivujúce, a s tým súvisí tiež infraštruktúra a technické vybavenie. Každé jedno euro vynaložené z verejných, ale tiež zo súkromných zdrojov treba vnímať ako investíciu, ktorá sa v budúcnosti vráti vo forme

rastu životnej úrovne. Na druhej strane štát a ministerstvo má plné právo povedať, že bude vyžadovať istú protihodnotu vo forme zvyšovania kvality a výsledkov s medzinárodnou akceptáciou.

• Aké opatrenia musí prijať štát, aby čo najviac našich študentov zostalo na Slovensku?

Myslím si, že primárnou úlohou je vytvoriť také podmienky pre mladú generáciu, aby tu chcela zostať žiť a tvoriť hodnoty. Na to, aby tu mladí ľudia zostali študovať a neskôr pracovať, treba vytvoriť dostatočne ekonomické a sociálne prostredie. V globálnom svete bez dlhodobých investícií do vzdelávania a výskumu nebudeme konkurencieschopní. Podporujeme dostatočne cez nástroje hospodár-

skej politiky vývoj a inovácie alebo „sypeme“ zdroje do výroby a montáže? Tu niekde treba hľadať odpoveď na vašu otázku.

• Univerzita nesie vo svojom názve meno významného politika 20. storočia Alexandra Dubčeka. Je jeho odkaz aktuálny aj v súčasnosti?

Viac ako kedykoľvek predtým. A nielen na Slovensku, ako tak sledujem vývoj v Európe a ďalších mimoeurópskych krajinách. Som hrdý, že naša univerzita nesie jeho meno. Ľudskú tvár potrebovali nielen chladné režimy, ale potrebuje ju aj demokracia. A potrebuje ju aj trhovú ekonomiku.

ZHOVÁRAL SA: Matej MINDÁR
Foto: archív J. H.

V SNN 7-8/2019
SI PREČITATE

■ NAJVÄČŠÍ SLOVÁK: Poľské filmárky stvárnilo slovenského Jánošíka opäť českým hercom...
■ Spisovateľ a publicista s ostrým perom Július Handžarič exkluzívne pre Slovenské národné noviny
■ Smutné konštatovanie: v našich veľhorách po smreku umiera aj lesná kráľovná – borovica limbová

Peniaze finančného špekulanta už zmenili nejednu vládu sveta Nekritická obhajoba Sorosa v rozhlase

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Verejnoprávny vysielateľ si zarobil na škandál. Slovenský rozhlas 5. februára v relácii Z prvej ruky obhajoval politiku Georga Sorosa, ktorá nie je v súlade so záujmami štátu. A to je veľký problém. Moderátor relácie Michal Katuška v nej pôsobil ako zástupca Jána Orlovského, riaditeľa nadácie Otvorenej spoločnosti na Slovensku. V relácii sa tiež vyjadrovala etnologička Zuzana Pancová zo SaS a budapešťiansky spravodajca Gregor Martin Papucsek. Základnou otázkou relácie boli Sorosove peniaze, ale aj úsilie tvorcov posunúť problém do konšpiračnej roviny.

Ovplyvňujú alebo neovplyvňujú Sorosove peniaze politiku na Slovensku? Orlovský povedal, že už minimálne päť rokov nie (!), čo nie je pravda, lebo nadácia, založená v roku 1992, sa v roku 2013 osamostatnila. Priznal, že využíva vlastné zdroje – istinu, vnútorný chod organizácie, čiže na prenájom priestorov a pokrytie niektorých mzdových nákladov. Katuška pochválil Sorosa, ako prispel na podporu „demokratického hnutia v strednej a vo východnej Európe, prispieval napríklad hnutiu Solidarita v Poľsku aj Charte 77 v Česko-Slovensku a už v roku 1984 založil Maďarský inštitút otvorenej spoločnosti s rozpočtom

tri milióny USD. Z toho vyplýva, že „Soros mal a má záujem využívať svoj majetok a ovplyvňovať občiansku spoločnosť“, konštatoval moderátor Katuška. Orlovský to potvrdil, že veď bohatí ľudia využívajú svoj vplyv a peniaze na niečo, „čomu veria“.

■ PRIZNAL FARBU

Čomu verí Soros? Ako sedemdesiatpäťročný vydal knižku Vek omylnosti, ktorá, ako v nej uvádza, mu mala pomôcť „ujasniť si svoju agendu“. O sebe v nej hovorí, že „ako štátnik bez štátu narážam na viaceré prekážky. Po prvé, nie som naozaj nezištný. Musím sa priznať, že

túžim zapôsobiť, a to, že sa zúčastňujem na historických udalostiach, mi poskytuje uspokojenie“. A ďalej píše: „Uvedomujem si, že ma nikto nezvolil či nemenoval za strážcu verejných záujmov; tú rolu som si prisvojil sám.“ Viaceré krajiny považujú finančníka Sorosa za nežiaducu osobu. Prečo? Lebo sa mimoriadne angažuje vo vnútornej politike týchto štátov. Povedzme vo voľbách v Spojených štátoch amerických vystupoval proti politike Busha, lebo jeho agenda bola podľa neho nacionalistická. Napokon, v ostatných voľbách podporoval Hillary Clintonovú. Je predpoklad, že pomocou jeho peňazí sa na Slovensku menila vláda v roku 1998. Soros

je neprijateľný pre Izrael, Maďarsko, teda pre štáty, v ktorých vlády presadzujú vlastné národné záujmy. Soros ako nevolená osoba presadzuje svoje vlastné záujmy, čím hrubo popiera

princíp demokracie. V demokratickej spoločnosti o výsledku volieb rozhodujú občania vo voľbách, nie bohatí ľudia prostredníctvom svojich peňazí.

■ KONTROLUJE VLÁDY

O nadáciách, ktoré založil po celom svete, hovorí, že „moja nadácia môže poskytnúť len začiatkový impulz a financovanie“, a na inom mieste: „Nadácie majú naozaj poslanie, ktoré by mohli ďalej plniť aj bezo mňa. Tým poslaním je podpora občianskej spoločnosti pri monitorovaní výkonu vlád.“ A keďže podľa Sorosa „otvorená spoločnosť znamená to isté ako liberálna demokracia“, jeho cieľ je jasný. Na jednej strane odmieta globálnu svetovú vládu, lebo podľa neho „vlády už samou svojou povahou zasahujú do slobody jednotlivca“, preto preferuje „veľa krajín, z ktorých si možno vybrať, človek môže emigrovať“. Na druhej strane tvrdí, že „zvrchovanosť je anachronická koncepcia“, ale bez zvrchovanosti nejstávajú štáty. Jednoducho tento globalista sa zabáva na tom, ako sa mu vo svete darí meniť vlády. A moderátor RTVS, platený z peňazí daňových poplatníkov, mu pri tom zjavne pomáha.

Posledný parlamentný maratón prekonal niekoľko náročných zákrut Týždne poslaneckého bičovania emócií

Ivan BROŽÍK – Foto: Štefan KAČENA

Trojtyždňové rokovanie, nabitý program, vyšponované emócie, ako aj príliš veľa politiky v inak rýdzo administratívnych témach. Atmosféra rokovaní v Národnej rade Slovenskej republiky doslova hustne pred očami.

Dominantou parlamentného rokovania, už len minulého v čase, keď čitateľ drží v rukách aktuálny výťažok Slovenských národných novín, bolo rozhodovanie o výbere kandidátov na sudcov Ústavného súdu SR. To sa však do našej uzávierky neskončilo, pokračovalo aj začiatkom tohto týždňa. Niekoľko poslancov malo totiž ešte podanú prihlášku do rozpravy k tomuto bodu programu. Poslanci mali v následnej voľbe vybrať osemnásť kandidátov spomedzi tridsiatich deviatich uchádzačov. Zvolených kandidátov ponúkne parlament prezidentovi SR. Ten z nich má vymenovať deviatich, ktorí na dvanásť rokov zasadnú

v Ústavnom súde Slovenskej republiky. Spolu v ňom pôsobi trinásť sudcov.

■ NAFÚKNUTÁ KAUKA

Odoberanie mandátov poslancovi Igorovi Matovičovi sa ukázalo pri podrobnejšom sledovaní tohto bodu programu iba ako administratívna povinnosť. Bod do programu rokovania zaradil predseda parlamentu s tvrdením, že tak musel urobiť, keďže už takmer dva roky zostala vo vzduchu visieť neuzavretá výzva príslušného mandátového parlamentného výboru. O tom, že nešlo o verbálny alibizmus, svedčí postoj predsedu parlamentu a SNS Andreja

Na hradnom vršku sa v mene ľudu celé týždne odvíja sebecký mocenský zápas – kto z koho!

Danka, ktorý sa počas rozhodovania o odobrání mandátu Igorovi Matovičovi zdržal hlasovania. Tým nepriamo potvrdil, že jeho postoj nebol osobný.

„Pán Matovič porušil zákon. Dva roky som žiadal poslancov o zaujatie stanoviska a o zmenu zákona. Opozícia to na rokovanie parlamentu neposunula, skôr túto tému kritizovala a blokovala. A vrchol bol, keď ma poslanec Poliačik kritizoval za to, že to blokujem ja! Pán Matovič túto tému len spolitizoval, robil cirkus, aby vyvolal v ľuďoch emóciu. Chcem mu pripomenúť, a zároveň aj každému vysvetliť, že mu nikto nejde brať mandát. Treba sa však na tento zákon pozrieť a zapracovať doň také úpravy, aby to bolo aj v takýchto prípadoch jednoznačné,“ povedal Andrej Danko

■ UDAVAČSKÁ EPIZÓDA

Poslanec Národnej rady Slovenskej republiky a kandidát na ústavného sudcu Peter Kresák (Most – Híd) nikdy vedome nespupracoval s rozviadkou Česko-slovenskej federatívnej republiky ani Štátnej bezpeč-

nosti nedával informácie. Vyhlásil to na tlačovej konferencii v parlamente sám Peter Kresák. Reagoval tak na vyhlásenie lídra OĽaNO Igora Matoviča, že bol vedomým spolupracovníkom ŠtB a mal skratku ESTR.

■ POTRATY NEZMENILI

Niektorí poslanci chceli opätovne sprísniť potratovú politiku. Na rokovanie parlamentu predložili návrh zákona na ochranu života nenarodených detí. Predstavitelia ĽSNS predstavili na tlačovej konferencii. „Návrh je dostatočne prísny, ale zároveň rešpektuje občianske slobody, je dostatočným zlepšením, ale zároveň ponecháva možnosť rodičom rozhodnúť sa,“ vyhlásil predseda ĽSNS Marian Kotleba. Napokon to dopadlo tak, že v parlamente v prvom čítaní neprešiel návrh na zákaz potratov od poslancu Richarda Vašečku. Nepomohli mu ani hlasy SNS a ĽSNS a hlasy niektorých poslancov OĽaNO a Smeru. Marian Kotleba zároveň stiahol svoj návrh interrupčného zákona z rokovania parlamentu.

VŠIMLI SME SI

Jágerské kultúrne a umelecké centrum v minulých dňoch zorganizovalo Slovenský večer. S národnými večerami má táto inštitúcia skúsenosti, veď manažérka centra Ildiko Jamborová už takto predstavila Poľsko, Českú republiku, Fínsko či Japonsko. Zo slovenských regiónov aj vzhľadom na dlhoročné kontakty si organizátori tentoraz vybrali horný Zemplín.

Slovenský večer v Jágri

Kroje parchovianskych folkloristov vyvolávali v Jágri počas Slovenského večera zaslužený obdiv.

Historické, turistické a umelecké pozoruhodnosti doplnené i videoprezentáciou predstavila Anna Šimkuličová z Humenného. Naš spolupracovník Marián Šimkulič priblížil svoju práve vychádzajúcu knihu Zemplínske svedectvá minulosti pod nánosmi času. Venuje sa v nej aj osudom osobností, ktoré vychádzali z prostredia Slovenska, aby napokon našli svoje umelecké uplatnenie vo svete. Konkrétne humenského rodáka Štefana Thomána, ktorý bol žiakom Franza Liszta a učiteľom Bélu Bartóka. Spomína tiež Júliu Warcholovú, rodáčku z Mikovej, ktorá výrazne prispela k umeleckému formovaniu Andyho Warhola, i maliara Pavla Szinyeiho Meršeho, ktorý dlhé roky žil, tvoril a je aj pochovaný v Jarovniciach. O všetkých týchto osobnostiach sme uverejnili reportážne profily na stránkach SNN. Hornozemplínsky folklór na podujatí predstavili speváčka Bianka Marcinová, heligonkár Samuel Bálint a členovia folklórnej skupiny Parchovianka. Ich účinkovanie doplnila prezentácia fotografií Jozefa Nováka zo Sniny, ktorý vystavil snímky o láske a výchove k ľudovým tradíciám naprieč generáciami. Súčasťou večera bola i gastronomická ponuka regionálnych špeciálov aj prospektov a turistických map Zemplína.

Text a foto: Ján SOKOLEJSKÝ

Školy by si mali naštudovať vládne nariadenie o výbere potravín pre jedálne

Nijaké peniaze nevyvážia hazard so zdravím detí!

Ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Gabriela Matečná spolu s ministerkou školstva, vedy, výskumu a športu SR Martinou Lubyovou apelujú na zriaďovateľov školských jedální, aby dodržiavali nariadenia vlády z roka 2016 pri výbere potravín, ktoré sa používajú na prípravu jedál v školských jedálňach.

Obe ministerky slovenskej vlády odporúčajú, aby školské zariadenia v nasledujúcom období vybrali na prípravu pokrmov slovenské mäso. Ako alternatívu vidia aj bežný „jedálniček“. Prioritou musí byť bezpečnosť potravín a zdravie detí.

„Vážne chcem upozorniť školy a ich zriaďovateľov, mestá, obce, samosprávne kraje, aby v žiadnom prípade nepodceňovali riziko nekvalitných potravín u detí. Vláda môže len odporučiť, samospráva musí konať. Školy totiž neraz hľadajú ľahšiu cestu, hľadajú len nižšiu cenu. Žiadne peniaze nestoja za to, aby sme hazardovali so zdravím našich detí,“ vyhlásila ministerka Gabriela Matečná. Zodpovednosť majú najmä tí, ktorí sú zriaďovateľmi škôl. Podľa ministerky sa už niektoré školy dohodli s farmármi v ich blízkosti, ktorí sú držiteľmi certifikátov na rozrábku mäsa, na vzájomnej spolupráci. Matečná pripomenula aj materiál Zásady pre zvýšenie bezpečnosti a kvality nakupovaných potravín, ktorý schválila vláda SR v roku 2016.

Keďže existuje priame prepojenie medzi bezpečnosťou a kvalitou

potravín, ktoré konzumuje obyvateľstvo, a jeho zdravím a starostlivosťou o zdravie, je nevyhnutné defi-

ČO INÍ NEPIŠU

novat požiadavky na bezpečnosť a kvalitu hlavných skupín potravín. Dôležitými faktormi ozdravenia výživy obyvateľstva je osvojenie

zdravých stravovacích návykov. Pri vytváraní správnych stravovacích návykov treba prihliadať aj na dostupnosť potravín v danej krajine, tradície, zvyklosti, vyváženosť, chuťovú prijateľnosť a obľubu. Formovanie stravovacích návykov prebieha najmä v rodinách, no v tomto smere hrá významnú úlohu aj hromadné stravovanie (školsko, zdravotníctvo, sociálna sféra, armáda, polícia, nápravné zariadenia, ústavy na výkon trestu), ktoré na naplnenie zámeru prispieva optimalizáciou výživových dávok a garantovaním kvality a bezpečnosti.

Cestou ku kvalitnému hromadnému a školskému stravovaniu je kontrolovaná kvalita vstupných surovín a vedecky zdôvodnené receptúry a výživové dávky pre jednotlivé vekové kategórie. Pri zabezpečovaní surovín pre hromadné stravovanie je nevyhnutné potraviny nakupovať v najvyššej kvalite, s jasným pôvodom, zohľadňovať ich sezónnosť, preferovať potravinárske produkty regionálnych výrobcov a zachovávať ich vlastnosti tak, aby zabezpečovali výživové potreby stravíkov.

Harabinova reálna šanca

Roman MICHELKO

V súvislosti s prezidentskými voľbami sa ukazuje, že veci nejdú tak, ako to niekto naplánoval. Razantný nástup Harabina v preferenciách ukazuje pre niekoho na šokujúce prekvapenie. Starostlivo vybraní kandidáti politického a mediálneho mainstreamu akosi „nefungujú“. V čom je problém? Chýba im autenticita. Skutočný a dlhodobý záujem o verejné dianie, nepredstierané a bytostné úsilie zlepšiť život Slovákov. Motivácie najhlavnejších Harabinových protikandidátov sú pritom rozdielne, ale rovnako degradujúce.

Robert Mistrik kandiduje len preto, že nekandiduje Kiska, a preto, že dosiahol všetko, čo chcel, a prezidentom ešte nebol. Kandiduje napriek tomu, že si sám hlboko uvedomuje, že sa na takúto pozíciu nehodí. Nakoniec, vo veľmi otvorenom rozhovore zo 16. 12. 2016 pre

Denník N, keď rozoberal svoje politické neúspechy, debakel vo voľbách do Európskeho parlamentu, ako aj jeho neslávne pôsobenie v SaS, to jasne deklaroval: „Nevstúpiš dvakrát do tej istej rieky. Nemôžete mať päť životných cieľov. Ja mám len dva a bol by som rád, keby sa mi splnili. Jednak, aby z mojich dvoch synov niečo poriadne vyrástlo a aby som si splnil svoje vedecké sny. Navyše politika si vyžaduje istý typ talentu. Budem k sebe úprimný, nemyslím si, že ho mám.“ Tieto slová či sebakarakteristiku možno len podpísať. Mistrik nie je homo politicus, politikou nežije, väčšinu svojho dospelého života sa úspešne venoval niečomu úplne inému. Prečo teda do toho ide? Okrem skutočnosti, že disponuje značnými prostriedkami, ide zrejme len o snahu niečo si dokázať. Len pre naplnenie svojho ega? To je málo, a zároveň aj veľmi pochybný

dôvod. Iste, podobný kandidát už za prezidenta zvolený bol. Ako však vieme, dopadlo to neslávne. Kiska, lebo o ňom je reč, sa už od začiatku svojho pôsobenia, stal len bezmoc-

KOMENTÁR

ným nástrojom v rukách svojich poradcov. A tí mu radili často veľmi zle.

Trocha iný je príbeh podpredsedu Európskej komisie Maroša Šefčoviča. Tento skúsený diplomat už všeličo dokázal. V posledných viac než desiatich rokoch sa pohybuje na samotnom vrchole európskeho politického Olympu. Získal si všeobecný rešpekt, je vnímaný ako veľmi schopný technokrat, ale má skúsenosti aj so zákulisím európskej politiky. Už skutočnosť, že získal deväť nominácií európskych socialistických strán pri kandidatúre na šéfa Európs-

skej komisie za túto politickú frakciu, jasne dokazuje, že to je osobnosť, ktorá disponuje značným politickým vplyvom. Jeho slabiny sú však tiež jasné, relatívne veľmi neskorý nástup do kampane, nie veľmi veľká poznateľnosť v rámci slovenského elektorátu, najmä však minimum emócií, ktoré vzbudzuje. Slovenská politika je totiž niečo úplne iné než sterilné technokratické prostredie Bruselu.

Práve tieto okolnosti nahrávajú „čiernemu koňovi“ prezidentských volieb Štefanovi Harabinovi. Keď ohlásil kandidatúru, jeho preferencie boli sotva na hranici piatich percent. Postupne však do prezidentskej diskusie pretlačil témy, ktoré zaujali. Odhládnuť od zjednodušovania, respektíve sľubovania vecí, ktoré prezident nie celkom dokáže ovplyvniť, vťahol do kampane emócie. Skupina jeho podporovateľov rapídne rastie, čo je však najpodstatnejšie, je to kandidát, ktorý disponuje najvyšším potenciálom takzvaných skrytých hlasov. Hneď po ohlásení skutočnosti, že Andrej Danko nepôjde do prezidentského súboja, vyšli analýzy, ktoré jasne deklarovali, že pre voličov SNS je Harabin jasná druhá voľba. Túto skutočnosť deklarovalo až šesťdesiatpäť percent voli-

čov SNS. Treba pritom zdôrazniť, že doteraz zverejnené prieskumy túto skutočnosť nezaznamenali.

Ďalším značným rezervoárom Harabinových voličov je elektorát Mariana Kotlebu. V mnohých diskusiách veľa potenciálnych voličov priznáva, že srdce hovorí za Kotlebu, ale rozum za Harabina. Ani títo voliči nie sú zatiaľ zachytení v prieskumoch. Posledným, nie nepodstatným rezervoárom Harabinových hlasov je severné Slovensko, okresy, v ktorých v deväťdesiatych rokoch výrazne dominovalo HZDS a ešte v nedávnej minulosti Smer. Pre týchto tradičných voličov nie je ponuka Šefčoviča to, čo práve očakávali.

Je teda veľmi pravdepodobné, že značná časť hlasov na Kysuciach, ale aj v Liptove, hornej Nitre a podobne sa rozdelí, dokonca neproporcionálne, ale výrazne na prospech Harabina. Ani títo voliči ešte nie sú zahrnutí v prieskumoch. Uvidíme, či ďalšie prieskumy odrazia tento logický nárast jeho preferencií alebo stále ostanú skrytými a až výsledky prvého kola ukážu to, čo sa dá už dnes veľmi jasne dedukovať. Je vysoko pravdepodobné nielen to, že Harabin postúpi do druhého kola, ale je celkom možné, že postúpi z prvého miesta.

Čudesná slovenská naivita

Maroš M. BANČEJ

Naivita je vlastnosť, ktorú spájame najčastejšie s deťmi a mladistvými. V druhom slede sa naivita spája s nie celkom rozumovo vybavenými jedincami, napríklad svojho času vo vtípoch o blondínkach. V ostatnom čase som však narazil aj na takzvanú „chcenú“ alebo programovú naivitu. Teraz vynechám Radošinské naivné divadlo, ktoré si svoj prídomok zaslúži, keďže dokázalo túto nevinnú detskú formu naivity transponovať do svojho repertoáru. Mám na mysli čudesnú formu naivity ako nedávno v článku uverejnenom v istom mienkotvornom denníku. Mladá dáma sa v ňom úprimne rozhorčuje nad snahou talianskeho ministra vnútra Mattea Salviniho zakázať lodiam s ekonomickými migrantmi pristávať v talianskych prístavoch. Autorka dramaticky opisuje utrpenie nešťastných mladých mužov z centrálnej Afriky a iných končín,

ktorí iba s mobilom a so zopár tisícimi eur pre pašerákov opúšťajú svoje nestabilné africké domoviny a ženú sa spestriť kultúrnu (a zrejme aj genofonovú) mapu Európy. No a teraz nejaký regulárnymi voľbami zvolený politik týmto trpiacim mládencom bráni pre-

POZNÁMKA

nieť časť svojho utrpenia na domácich obyvateľov Nemecka a ďalších sociálne štedrých európskych štátov. Som si veľmi dobre vedomý toho, že v súčasných médiách viac než kedykoľvek predtým platí to známe: Koho chlieb ješ, toho pieseň spievaj... Ale predsa len by som čakal od mladej ženy, pravdepodobne budúcej, ak nie už súčasnej matky, že bude rozmyšľať ak už nie nad svojou budúcnosťou, tak aspoň nad budúcnosťou svojich potomkov. No a pri tej príležitosti sa zamyslí

napríklad aj nad postojom moslimskej viery k ženám, o ostatných dnešných „menšinách“ ani nevraviac. Žeby v prípade autorky išlo o naivitu nadsenej propagátorky nového multikultúrneho svetového poriadku? Možno áno, no nedávno som sa stretol s prípadom, ktorý ma prinútil brať podobné články s rezervou. Už niekoľko rokov poznám mladého muža, ktorý vyštudoval fakultu s humanitárnym zameraním a pracuje pre nemenovanú neziskovú organizáciu. Keď sme občas spolu hovorili a ja som upozorňoval na problémy, ktoré zákonite vznikajú pri nekompatibilitate kultúr, bol som označený za xenofóba. Všetko sa vraj dá vyriešiť a migranti nie sú problém na rozdiel od rôznych, že vraj populistických strán, ktoré si nad tou kauzou prihrievajú svoju polievocku. Aj by som mu veril, keby sme nedávno

čakajúc na električku nestretli môjho priateľa Paľa, vynikajúceho remeselníka a zhodou okolností Róma, aj keď Paľo tvrdí, že je odjakživa Cigán. Keď sa pri nás pristavil, tak môj multikultúrny známy očividne zmrzol a bolo na ňom vidno, že aj napriek svojmu humanistickému a všeobjímajúcemu presvedčeniu má voči rómskej spoločnosti výhrady. No a dorazil to všetko minule, keď mi medzi rečou povedal, že zháňa pre seba a priateľku nový podnám. Nechápal som, lebo dovtedy bol spokojný s cenou aj polohou. Na moju otázku sa najprv ošival a potom z neho vyliezlo, že neďalekú administratívnu budovu prestavali na ubytovňu pre ukrajinských a srbských robotníkov a že sa jeho priateľka necíti bezpečne. Spýtal som sa ho, že keď má priateľka problém so zamestnanými Ukrajincami, ako by zareagovala na ubytovňu s nezamestnanými Eritrejcami a či náhodou nie je jeho polovička xenofóbna. Zahovoril to a o desať minút som ho počul v inej spoločnosti zápalisto obhajovať prínos miešania kultúr. Nechaj ho tak, je mladý a naivný, konštatoval ďalší známy. Ja však si o takomto druhu „chcenej a zaplatenej naivity“ myslím svoje.

SPOZA OPONY

Na Slovensku bolo veľmi málo médií, ktoré by neoznámili v prvých dňoch februára úmrtie Imricha Kružliaka. RTVS mohla vďaka archívu Slovenskej televízie uviesť zo série Gen.sk dokumentárny profil o ňom. Vo filmovej snímke z rôznych časových etáp života vydal o sebe a prežitých udalostiach od tridsiatych rokov XX. storočia svedectvo sám I. Kružliak.

Rozsiahly text pod názvom Za Imrichom Kružliakom prvý februárový pondelok pripravil v Pravde Vladimír Jancura, autor, ktorý urobil z novinovej historickej publicistiky najpozoruhodnejší žánr v dennikovej tlači na Slovensku. Využil rozhovor s dlhoročným priateľom Imricha Kružliaka matičiarom Pavlom Pollákom, autorom prvej biografie a bibliografie o nebohom. Vlni pod názvom Vyznávač kráľovstva ľudského ju vydala Matica slovenská. Keď Pollák vlni v decembri písal pre SNN článok o stoštyriročnom pamätníkoví, bolo zrejme: Kružliakovo storočie je už dlhšie ako sto rokov. Kružliak bol naj-

starší matičiar. Ešte ako zdatný deväťdesiatnik bol aktívnou podporou pre matičné zhromaždenia a matičných činovníkov. Roman Kaliský, ktorý okrem iného bol s Kružliakom aj poradcom prvého prezidenta SR, poukázal na to, že

Vatikáne žiadali pre Slovensko samostatné uplatnenie v Európe. Teda v čakárni dejín, ako to pomenoval Kružliak, pripravovali medzinárodnú pôdu na to, čo je od roka 1993 skutočnosťou. Osobný Kružliakov priateľ, reno-

skutočností ukazujú, ako sa stále nevieme vyrovnat' s tým, s čím sa museli počas mnohých režimov vyrovnat' mnohí ľudia. Kružliak má dnes význam pre to, aby sme pochopili, ako to všetko bolo, a nie aby sme dodatočne kádro-

Až do jeho smrti sme sa, vrátane autora týchto riadkov, na to sptovali, aby sme pochopili atmosféru vtedajšieho režimu, v ktorej sa, ako neraz v slovenských dejinách, lámali, ale aj rodili charaktéry. Kružliak bol vo volebnom štábe Demokratickej strany, ktorá v roku 1946 drvivo so ziskom takmer šesťdesiatich dvoch percent vyhrala voľby na Slovensku. Preto sme boli prvou a jedinou krajinou, kde komunizmus pod názvom socializmus prišiel zo Západu. Z Čiech, kde bolo toľko jeho prívržencov ako nikde inde vo východnej Európe.

Nie som povolaný dávať na vážky jednotlivé úseky Kružliakovho života, ale ak sa v niečom pestrá činnosť Imricha Kružliaka dnes ešte môže prihovárať aj širokému nematičnému publiku, tak je to práve azda poznaním, že netreba zjednodušovať a že si treba vždy položiť otázku, ako by sme my obstáli v zlomových chvíľach. Posledná otázka, ktorú som mu Mníchove položil, bola, ktorého historika novej generácie si najväčšími váži. „Pozdravuj,“ povedal mi, „Tomáša Černáka. Je to autor už troch kníh o Gustávovi Husákovi...“

Prečo k nám Kružliak dnes prehovára

Dušan D. KERNÝ

Kružliaka označovali počas jeho mnohoročného pôsobenia v Slovenskej Európe, vrátane vtedajšieho tlačového orgánu ÚV KSS Pravdy, za fašistického ľudáka a nevedeli mu zabudnúť, že vstúpil do mníchovskej vysielackej v čase, keď ju financovali americké spravodajské organizácie, osobitne CIA, kým zasa slovenská emigrácia ho puncovala za čechoslovakistu – označením, ktoré sa používalo namiesto nadávky. Prítom Kružliak bol medzi prvými, ktorí v Štrasburgu, v Bruseli a vo

movaný lekár, profesor Michal Valent, autor skvelej spomienkovej knihy Priatelia moji, bol to iný čas, vlni k sto štvrtým narodeninám JUDr. Imricha Kružliaka napísal článok do časopisu jeho alma mater – Komenského univerzity. Kružliak bol predsa jednou z osobností spomedzi absolventov univerzity. No text prof. Valenta napokon skončil na stránkach SNN, lebo bol o „kontrovernej osobnosti“. Matica sa tiež stala predmetom útokov, pretože si uctila Kružliaka. Práve tieto

vali. Ved' oné slovo kontroverzný sa stalo výbavou dnešných kádroníkov. A bráni nám vecne hovoriť o realite našich slovenských dejín. Kružliakov život ukazuje, že by sme sa nemali nechať strhávať čierno-bielym videním. Ani nám tak nejde o samotnú túto osobnosť, ale o to, aby sme našli spôsob, ako sa vyrovnat' s našimi vlastnými dejinami bez mediálnej inkvizície a kádroníkov.

Imrich Kružliak nemal ešte zďaleka tridsať, keď ho ustanovili do úradu šéfa slovenskej tlače.

SEBAOBRAHA

Násilie na starších ľuďoch je smutný a už takmer všadeprítomný fakt. Starší „zavazia“ pri nástupe do prostriedkov verejnej dopravy, „zdržuje“ pri pokladni v obchode, „obmedzuje nás“ pomalou chôdzou po chodníku, a priam „pohromou“ sa stáva, keď je na pošte deň výplaty dôchodkov. Áno, aj takéto vnímanie skôr narodených zakladá skutkovú podstatu násilia na tejto skupine obyvateľstva, páchaného nami mladšími, fyzicky zdatnejšími a vždy sa ponáhľajúcimi. Je to čoraz viac prítomný konflikt dvoch svetov.

Nevedia, že sú terč

Zneužívanie a násilie na starších je vskutku novodobý fenomén v spoločnosti. Preto je dobre, že sa mu začína venovať viac pozornosti. Povedzme aj na konferencii, ktorú pripravila Trnavská univerzita v spolupráci s Fórum pre pomoc starším a Trnavským samosprávnym krajom.

Už začiatok konferencie bol v znamení jednoznačného konštatovania, že vzhľadom na demografický vývoj na Slovensku bude potrebné venovať sa problematike seniorov intenzívnejšie. Posledných tridsať rokov od novembra '89, žiaľ, vôbec neprineslo v danej oblasti zásadnejšie zmeny.

„Problematika ochrany seniorov je v rezorte spravodlivosti jednou z prioritných tém. Aktuálne sa pripravuje dokument Vecný základ reformy opatrovníckeho práva, ktorý má zlepšiť postavenie osôb so zdravotným postihnutím, ochranu seniorov pred rizikami majetkových podvodov i pred násilím v domácnosti,“ informoval minister spravodlivosti Gábor Gál. Ide o tému, ktorá doteraz nebola v pozornosti politikov, legislatívy ani odborníkov.

Podľa prognóz bude Slovensko v nasledujúcich desaťročiach jednou z najrýchlejšie starnúcich krajín Európy. Prítom samotný organizátor – Trnavský kraj, je aktuálne najstarším krajom v rámci Slovenska. Piešťany dokonca nazývame slovenským Miami, je demograficky najstarším okresom v Slovenskej republike. Pred samosprávami teda v tomto smere stojí do budúcnosti mnoho nových výziev.

Podľa štatistík spred dvoch rokov sa dopustili páchatelia na Slovensku na senioroch 1862 trestných činov. Z ankety, ktorú pred časom v komunite seniorov uskutočnilo Fórum pre pomoc starším, vyplynulo, že takmer osemdesiatpercent z nich vedelo o prípadoch zneužívaní, týrania a zlého zaobchádzania. Na druhej strane však často samosprávy, lekári, ba i polícia prípady násilia na senioroch bagatelizujú.

„Aj preto, že nemajú dostatok informácií o tom, čo to vlastne násilie na starších ľuďoch je,“ pripomenula prezidentka fóra Ľubica Gálisová. Deje sa najmä v domácnostiach, ale rovnako aj v sociálnych zariadeniach a zdravotníctve. „Od drastických zpravodajov, keď ich zatvárajú do pivnice, nedávajú im jesť, cez nátlak s cieľom získať ich majetok, ich byť až po neposkytnutie adekvátnej starostlivosti v sociálnom či zdravotníckom zariadení,“ poukázala na zdokumentované prípady.

Ivan BROŽÍK

Janka POLÁKOVÁ zdedila lásku ku knihám a k čítaniu po otcovi

Knihy má stále nezastupiteľné miesto

Matej MINDÁR – Foto: archiv J. P.

Janka POLÁKOVÁ zasvätila svoj život literatúre. Ako neúnavná propagátorka slovenskej literatúry dodnes organizuje besedy so spisovateľmi a pripravila aj niekoľko literárnych a recitačných súťaží. V MO MS v Trenčíne pôsobila dlhé obdobie ako predsedníčka. Stále sa angažuje vo výbore trenčianskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov.

• Ako absolventka Strednej knihovníckej školy v Bratislave ste po celý čas pracovali v trenčianskej Mestskej knižnici. Popritom dodnes propagujete klasickú a súčasnú pôvodnú slovenskú literatúru. Čo vás od malička viedlo ku knihám?

Lásku ku knihám a k čítaniu som zdedila po otcovi. Nevedela som si predstaviť Vianoce, keby som pod stromčekom nenašla najmilší darček – knižku. Spomínam si na podujatie, ktoré v Trenčíne v bývalej Osvete na námestí pripravilo vydavateľstvo Detskej literatúry s vtedajšou šéfredaktorkou Lýdiou

ČO INÍ NEPIŠU

Kyselovou. Mohla som mať asi osem rokov. Očarilo ma množstvo krásnych kníh. Jednu z nich – Žabiatko od Ľudmily Podjavorinskej, mi darovali, keď som nebojácne zaspievala pieseň Do Trenčína za vojačka ma vzali. Pokiaľ ide o pôsobenie v trenčianskej knižnici, pripravovala som besedy so spisovateľmi, prezentácie a iniciovala som aj založenie Literárneho klubu Omega, ktorý pri knižnici pôsobí už dvadsiaty tretí rok.

• Donedávna ste pracovali vo vedení MO MS v Trenčíne. Ako vnímate pôsobenie Matice v hlavnom meste stredného Považia?

V októbri 2018 som na valnom zhromaždení odovzdala funkciu predsedníčky novému vedeniu. Zostala som vo výbore, ktorý sme doplnili novými členmi. Je potrebné zapojiť a pomôcť v začiatkoch mladším matičiarom. Som presvedčená, že aktivita MO MS v Trenčíne neoslabne. História Matice sa začala písať zakladajúcou schôdzou 16. novembra 1919 v dvorane Župného domu. V tomto roku si aj v Trenčíne pripomenieme sté výročie jej vzniku.

• Aké významné trenčianske osobnosti formovali naše národné dejiny?

Trenčín je mesto s bohatou a so zaujímavou históriou. Na túto otázku by vedeli erudovane odpovedať skúsení

Záujem detí a mládeže o knihy a čítanie možno prebúdzajú aj vynachádzavými spôsobmi priamo v prostredí, ktoré je im blízke.

historici, ktorých v Trenčíne máme. Medzi významné osobnosti zaradujem každého, kto sa akokoľvek zaslúžil o rozkvet mesta. Nedá mi nespomenúť dva diely monografie Trenčín, ktoré zostavil PhDr. Milan Šišmiš. Prijemným prevrpením je Slovník významných osobností Mesta Trenčín 20. storočia vydaný Verejnou knižnicou Michala Rešetku v Trenčíne s finančnou podporou mesta.

• Známa celoslovenská literárna súťaž, ktorú organizujú trenčianski matičiari, je pomenovaná po Jozefovi Braneckom. V čom je pre mesto pamätný?

Literárnu súťaž J. Braneckého Studňa sa tajne s dažďom zhovára začal MO MS v Trenčíne organizovať od roku 1993. Do súťaže sa každoročne zapájajú aj zahraniční Slováci z Česka, zo Švajčiarska, z Francúzska a z Nemecka. Súťaž právom nesie meno provinciála piaristov Jozefa Braneckého. Rodák zo Skalice prišiel do Trenčína v roku 1917. Pri príležitosti stého výročia jeho príchodu zostavil predseda Slovenskej numizmatickej spoločnosti pri SAV, pobočka Trenčín, Ing. Miroslav Bulko Pamätnicu Jozefa Braneckého. Svoje literárne práce publikoval časopisecky a mali veľký čita-

teľský ohlas. Postupne ich spracovával aj do kníh. Trenčania sú vďační, že usilovným štúdiom archívnych prameňov odhalil kus zabudnutej minulosti mesta. Práve Braneckého zásluhou bolo obnovené rehoľné slovenské gymnázium v Trenčíne. Výstižne ho charakterizoval jeho žiak profesor Matúš Kučera: „Páter Branecký urobil z Trenčína historické mesto.“

• Mestská knižnica v Trenčíne nesie meno známeho slovenského kňaza a spisovateľa Michala Rešetku. Čím sa zapísal do trenčianskej histórie?

Michal Rešetka založil dve knižnice. Z jednej požíčoval ľuďom, ktorí vedeli čítať. Jeho nezastupiteľné miesto v dejinách slovenskej knižnej kultúry i v dejinách slovenskej literatúry bolo inšpiráciou prevziať jeho meno do názvu knižnice. Stalo sa tak prvého februára 2002.

• Trenčín je rodom svetovo uznávaného spisovateľa a znalca antických dejín Vojtecha Zamarovského. Mali ste možnosť stretnúť sa s ním aj osobne?

Spisovateľ Vojtech Zamarovský patrí k osobnostiam, na ktoré sa nedá zabudnúť. Zvlášť, keď ste sa s ním

stránka mocenského boja imponuje a volia svojich favoritov z najnižšieho politického suterénu. Ak by takito voliči nejestvovali, neboli by v slovenskom parlamente takí politickí exoti, ako je Igor Matovič či Richard Sulík.

Keď sa na americkej politickej scéne, ktorá sa ako každá iná nevyznačuje uhladenosťou, objavil

Suterén domácej politiky

Ludovít ŠTEVKO

najvulgárnejší politik viceprezident Dick Cheney, vyvolal za svoj hrubý slovník, adresovaný demokratickému senátorovi, veľké pobúrenie médií i verejnosti. Keď sa na Slovensku vyjadril Igor Matovič na ulici o svojom politickom protivníkovi najhrubším spôsobom štampasta od výčapu v štvorke, vyvolalo to búrlivý súhlas jeho fanúšikov a záujem mediálnych trasorítok. Nijaká demonštrácia znechutennej omladiny „Za slušné Slovensko“ sa nekonala. Veď hitparáda jeho vulgarizmov a urážok politických oponentov je diváckym korením spravodajstva všetkých slovenských televíznych kanálov.

Za Igorom Matovičom trochu zaostávajú niektoré „nežnejšie“ poslankyne NR SR, ktoré sa nedopúšťajú vulgarizmov ako ich mužské vzory, ale zato rozdeľujú hrubé fauly koalíčným oponentom hlava-nehlava. Keď ich potom, teda jednu z nich, nazve ten oponent „cigáňkou“, rozhorí sa protestný mediálny oheň v kaž-

Matičiarka Janka POLÁKOVÁ miluje literatúru.

stretí osobne. V rodnom Trenčíne bol viackrát. Navštívil aj knižnicu, kde si pobesedoval s pracovníkmi. Mal už zdravotné problémy, bol na vozíku, ale humor ho neopúšťal. Tento rok uplynie sto rokov od jeho narodenia. Mesto Trenčín a kultúrna verejnosť si toto výročie určite pripomenie.

• Trenčín je aj rodom matky slovenského veľikána Ľudovíta Štúra. V akom rodinnom prostredí vyrastala pod hradom Matúša Čáka?

Netajím sa, že rodina Štúrovcov a ich osudy sú mi veľmi blízke. Ako rodená Trenčianka pociťujem hrdosť, že Ľudovítova matka má korene v Trenčíne. Spomeniem, že v Roku Ľudovíta Štúra MO MS v Trenčíne inicioval obnovu hrobu Anny Štúrovej, rodenej Michalcovej. Bola tretím dieťaťom Pavla Michalca a jeho manželky, rod. Demjanovej. Ako dvadsaťročná sa vydala za Samuela Štúra, učiteľa trenčianskej školy. Sobášil ich známy náboženský spisovateľ ev. trenčiansky farár Ján Zúbek. Svedkami boli dvaja poprední trenčianski meštania Ján Husár a Michal Wagner. Ich účasť svedčila o tom, že Samuel Štúr si už za krátky čas učiteľskej činnosti v Trenčíne získal všeobecnú úctu a vážnosť.

• Ako hodnotíte postavenie slovenskej literatúry v súčasnosti?

V súčasnosti je oveľa viac možností vzdelávania a získavania informácií. Napriek tomu má kniha svoje stále nezastupiteľné miesto. Najmä knižnice a kníhkupectvá sú miestami stretávania s knihou. Pre mňa je potešiteľný fakt, že marec sa stále považuje za mesiac knihy z úcty k Matejovi Hrebendovi. Slovenská asociácia knižnic ešte v roku 1999 vyhlásila posledný marcový týždeň za Týždeň slovenských knižnic. V tom čase sa ešte zintenzívni práca s knihou, uskutočňujú sa besedy so spisovateľmi a rôzne aktivity na podporu čítania či propagáciu pôvodnej slovenskej literatúry. Je to pripomenutie, že aj v období informatizácie a počítačov má kniha svoje opodstatnenie a význam.

hoci tej sa to dotýka akosi menej. Budme spravodliví: nie je znakom ani minimálnej kultúry, ak politik častuje iného politika nadávkami, dokonca so sprievodným rehotom krčmového publika, a nie je dobré, ak na to zareaguje urážkou postihnutý politik podľa fyzikálneho zákona akcie a reakcie. Lebo na politickej scéne sa všade vo svete nájdú psychopati a netreba ich dráždiť k ďalším vulgárnym prejavom. Je to ich politický štýl, bez etiky a bez programu, s jedinou motiváciou – „prevziať moc“, ako to túžobne povedal v blahej pamäti samotný prezident Andrej Kiska. Korektne treba priznať, že aj český prezident vie vystihnúť chvíľu a vypustiť zopár nekorektných slov, ale ako hovorí politológ Zdeněk Zbořil: „Aj keď sa ľudia hnevajú na jeho vulgárne výpady, kompenzoval to svojou inteligenciou a vzdelaním. U neho to bol taký cimrmanovský šrapnel – raz za celé predstavenie vystreliť to dno.“

U nás je vulgárne predstavenie bez intelektu a humoru takmer nepretržitá. V tom je rozdiel medzi zemanovským politickým štýlom a hrou na slovenskej politickej šachovnici, ktorá má iba obmedzený počet figúr – len strelcov a zopár ľahostajných pešiakov. A je otázka, či by nemali pribudnúť dámy...

Vyšehradská štvorka sa dozvedela, ako vyzerá svet z pohľadu Berlína

Merkelová a svet v zmenenej situácii

Dušan D. KERNÝ – FOTO: internet; TASR

Bratislavou prehrmelo niekoľko hodín návštevy najvýraznejšej političky sveta Angely Merkelovej a jej stretnutí so slovenskými ústavnými činiteľmi práve tak, ako aj s hlavami vlád Vyšehradskej štvorky. Odohrala sa v atmosfére, aká tu nikdy nebola – ak nie na začiatku príznakov novej éry studenej vojny, tak v ére posilňovania zbrojenia.

Po francúzskom prezidentovi Macronovi, ktorý podobné stretnutie zorganizoval v rakúskom Salzburgu, mala tentoraz stredná Európa možnosť urobiť si predstavu nevyhnutnosti súčasnej situácie. Stretnutie sa konalo niekoľko týždňov pred plánovaným vystúpením Veľkej Británie z Európskej únie, keď proces brexitu sa odohráva v značnej neurčitosti, ak nie v chaose.

NEPEVNÝ PILIER

Okrem brexitu, ktorý sa masívne dotýka všetkých, a pokiaľ ide o počet Východoeurópanov v Británii najmä Poliakov a Slovákov, má Nemecko, jeho politika, práve tak ako silná ekonomika neutichajúci spor, do ktorého je zamiešaná aj Európska komisia, týkajúci sa poľsko-amerického kampane proti Severnému prúdu, priameho plynového prepojenia Ruska a Nemecka. Okrem toho je najnovšie zrejme, že dlhoročné poľské potravinárske problémy sú len vrcholom ľadovca a Poľsko ich nezvládlo, ale rozšírilo do mnohých štátov Európy. Európania majú nemalý problém s namáhavo dosiahnutou dohodou o nerozširovaní jadrových zbraní s Iránom, z ktorej vystúpili Trumpove USA, ale Európa ju ďalej dodržiava. Takisto sa Európa a bezprostrední susedia Ukrajiny boria s nepremysleným procesom, do ktorého vyjednávajúci EÚ hazardne vohľadli Ukrajinu a s tým aj rusko-ukrajinské, ako aj rusko-európske vzťahy. Otvorené sú nielen rusko-európske, ale aj európsko-čínske vzťahy, najmä

Fotografia pre diplomatické dejiny – nemecká kancelárka s premiérmi krajín V4 v Bratislave – zľava Viktor ORBÁN, Angela MERKELOVÁ, Peter PELLEGRINI, Andrej BABIŠ a Mateusz MORAWIECKI

otázka, ako ich prehodnotiť v novej ére medzinárodných vzťahov.

NÁVRAT RAKIET?

Najväčší kameň úrazu je však pozastavenie platnosti dohody o raketách stredného doletu, jednej z prvých odzbrojovacích dohôd, ktorými ukončovali ešte sovietski líder Gorbáčov a americký prezident Reagan studenú vojnu. Vzhľadom na sovietske zbrane, ktoré sme vtedy na našom slovenskom území mali, sa nás bytostne dotýkala.

Dnes sme na prahu novej situácie za mimoriadne dramatických okolností – dnes Rusko hraničí so Severoatlantickou alianciou priamo v Pobaltí a v Poľsku a v oblasti Čierneho mora s Rumunskom a Bulharskom. Ak prestane platiť dohoda, ktorej platnosť je pozastavená

tak z americkej, ako aj z ruskej strany, rakety môžu byť rozmiestnené v štátoch NATO, čím sa vygumuje ruská možnosť odvetného, druhého úderu, lebo rakety by doleteli na cieľ v zlomku sekúnd. A naopak, tam, kde budú rozmiestnené na našej aliančnej strane v Európe, ruskí plánovači z nich urobia cieľ svojich rakiet. Revolučná zmena je v tom, že v čase dohody Gorbáčov – Reagan možnosť odvetného úderu bola možná. Teraz ruská strana nijakú možnosť odvetného úderu prakticky nebude mať.

BERLÍNSKE PRÍPRAVY

Hlavnou starosťou Nemecka je dnes dotiahnuť čo najviac štátov vlastniacich jadrové zbrane a rakety krátkeho a stredného doletu, osobitne Čínu, na konferenciu v polovici marca

do Berlína, aby raketové dohody neboli pochované, ale sa rozšírili z dvojstranných na mnohostranné dohody. Zároveň nová francúzsko-nemecká dohoda, rozširujúca pôvodnú z roku 1963, je nielen snahou o posilnenie francúzsko-nemeckého motora Európskej únie, ale aj úsilím udržať prepojenie na transatlantické vzťahy pokiaľ sa len dá. Bez USA, ako ukázala francúzska intervencia v Líbyi a „odstránenie“ Kaddáfího, si Európa neporadí. Nemecku je jasné, že sa treba zaoberať niečím, čo sa označuje za posilnenie strategickej autonómie, inými slovami posilnenie väzby NATO väčšími výdavkami na obranu alebo zbrojenie. Práve toto posilnenie si vyžaduje aj úsilie udržať vojensky silnú Britániu v kľúčových otázkach v pevnom zväzku, aj pokiaľ ide o plánovanie.

POZÍCIA NEMECKA

Nemecko je kľúčovým partnerom V4 a Merkelovej stretnutie je dôležitým výrazom vzájomného rešpektu a otvorenej možnosti hovoriť o bilaterálnych vzťahoch. Lenže všetko sa to deje nielen v čase, keď Británie prestala byť pevným pilierom EÚ, ale aj na prahu volieb do Európskeho parlamentu. V nich osobitne Maďarsko v spojení s kresťanskými konzervatívami v Nemecku, teda vôbec nie s oslabenou Merkelovou, robia všetko preto, aby zmenili zloženie, tvár a politiku europarlamentu.

Merkelovej vlastne akoby rozlúčková návšteva sa odohráva v čase nadchádzajúcich troch krajinských volieb vo východnej, bývalej „enderáckej“ časti Nemecka a narastajúcich obáv z ústavného, parlamentného nástupu takej pravice, ktorá ukazuje, že aj v nesmierne bohatom Nemecku kapitalizmus zlyháva osobitne tam, kde tento cudzí model neprípravenému obyvateľstvu nanútili. Po týchto voľbách spoznáme, aká veľká je vnútorpolitická slabosť Angely Merkelovej, ktorá sa na krátku chvíľu kúpala v pretekoch úsmevov pre kamery v Bratislave.

EKONOMIKA

Už takmer rok poprední ekonómovia sveta varujú, že sa blíži ďalší zo známych cyklov ekonomiky – recesia. Z varovaní sa už sformovali aj pomerne presné predpovede. Aj samotný a renomovaný Medzinárodný menový fond už druhýkrát za sebou za posledné tri mesiace znížil odhad globálneho ekonomického rastu na rok 2019. Aktualizácia Svetového ekonomického výhľadu revidovala globálny rast na rok 2019 na 3,5 percenta z predchádzajúcich 3,7 percenta na základe rastu rizík z finančných trhov a obchodného napätia. Faktory, ktoré ovplyvňujú spomínanú situáciu, súvisia aj s poklesom cien ropy.

Hospodárstvo s horúčkou

Slovenské ministerstvo financií tiež znižuje odhad rastu hospodárstva na nasledujúce roky. Slovenské hospodárstvo má tak už zrejme najlepšie obdobie aktuálneho hospodárskeho cyklu za sebou. Podľa analytikov ministerstva financií začne od tohto roka postupne spomaľovať. Ministerstvo financií už teraz exaktne znižuje odhad rastu slovenskej ekonomiky na tento rok. Svoju pôvodnú prognózu tohtoročného rastu hospodárstva zo septembra totiž v tej aktuálnej februárovnej zrevidovalo nadol o 0,5 percentuálneho bodu na štyri percentá. Rezort financií zároveň znížil výhľad rastu na nasledujúce obdobie o 0,2 percentuálneho bodu na 3,7 percenta v roku 2020 a o 0,1 percentuálneho bodu na 3,2 percenta v roku 2021. Na konci prognózovaného obdobia v roku 2022 ministerstvo predpovedá hospodársky rast len na úrovni 2,5 percenta.

Podľa aktuálnych odhadov tak má už zjavne slovenská ekonomika svoj cyklický vrchol za sebou. Odhad minuloročného rastu totiž rezort financií naopak zvýšil o 0,2 percentuálneho bodu na 4,3 percenta. V ďalších rokoch by už dynamika slovenského hospodárstva mala postupne slabnúť.

V budúcom období sa bude podľa analytikov ministerstva financií ekonomika opierať tradične o spotrebu a export a bude ešte stále prosperovať z novej výroby v automobilke Jaguar Land Rover. Počnúc rokom 2021 sa má hospodárstvo začať približovať svojmu dlhodobému potenciálu a zvoľniť.

Na trhu práce by mal pokračovať rast zamestnanosti, aj keď by sa podobne ako dynamika hospodárstva mal zmiernovať. Inflácia by sa mala v nasledujúcich rokoch držať nad dvoma percentami. Ministerstvo financií podobne ako centrálna banka upozorňuje na zosilňovanie negatívnych rizík. Analytici rezortu financií hovoria najmä o možnom prepade ekonomiky eurozóny, rastúcom protekcionizme a hrozbe tvrdého brexitu.

Medzi spotrebiteľmi prevláda pesimizmus, ktorý sa prejavil vo všetkých zložkách spotrebiteľskej dôvery. Výraznejšie oživenie zaznamenala dôvera v službách najmä v súvislosti s očakávaným zvýšeným dopytom po službách, a to najmä v informáciách a komunikácii, finančných a poisťovacích činnostiach a činnostiach v oblasti nehnuteľností.

Ján ČERNÝ

Venezuela zápasí s otázkou legitimity vyhlásenia sa Guaidá za prezidenta

Hrubý zásah do národnej suverenity

Radoslav ŽGRADA – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

V poslednom období svetový mediálny priestor rozvírili udalosti vo Venezuele. Došlo k paradoxnej situácii, keď krajina má dvoch prezidentov. V tomto smere médiá hlavného prúdu prinášajú zvyčajne protichodné informácie o tom, čo sa skutočne v krajine deje, zdôrazňujú masové protesty opozície, ako aj nespokojnosť obyvateľstva pre nelichotivú ekonomickú situáciu v krajine. Tento obraz je často zaujatý a tendenčný a zabúda sa na to podstatné. Vniesť trochu pravdivého svetla a priblížiť ním charakter inštitucionálnej krízy v tejto na ropu bohatej latinskoamerickéj krajine.

Doterajší prezident Nicolas Maduro vyhral prvé prezidentské voľby už v roku 2013. Štáetu prebral po nebohom predchodcovi Hugovi Chavézovi a vo voľbách vyhral tesne s 50,66 percenta hlasov. Prvý mandát mu skončil počas politickej a ekonomickej krízy v roku 2018. O druhý sa uchádzal v minuloročných voľbách, ktoré boli v máji. V tých už výrazne zvíťazil.

MIZIVÉ VYHLIADKY

Opozícia, vedomá si malých šancí na výhru, vyzvala na bojkot volieb, samotná volebná účasť bola síce relatívne nízka – z osemdesiatich percent registrovaných voličov sa na nich zúčastnilo iba 46,1 percenta, lenže opozícia voľby drvivo prehrala, pričom šlo súčasne o verejné referendum o ďalšom smerovaní krajiny – Maduro šestdesiatosem percent, Henri Falcón dvadsaťjeden percent, Javier Bertucci jedenásť percent. Na voľbách sa zúčastnili pozorovatelia z viacerých krajín a nevyjadrili nijaké pochybnosti o ich regularnosti. Tieto výsledky odrážajú posledné prieskumy verejnej mienky vykonané ešte pred voľbami v máji 2018.

Nicolas Maduro má mandát na funkciu až do roka 2025, čo je podľa reakcií opozície, ako aj Spojených štátov amerických príliš dlhý čas. Prebratie nového mandátu zložením prezidentského sľubu sa pôvodne vykonávalo na pôde Národného zhromaždenia, ktoré od roka 2015

ovláda demokratická opozícia. Treba podotknúť – boli to jediné voľby od nástupu k moci Spojenej socialistickej strany a jej spojencov, vtedy ešte na čele s Hugom Chavézom, teda od roka 1999, ktoré vyhrala opozícia, a súčasne jediné voľby v tom istom období, ktoré Spojené štáty americké uznali za legitímne. Maduro zložil prisahu pred Najvyšším súdom 10. januára 2019, čo mu umožňovalo tým istým súdom potvrdený výklad ústavy, kde je tento variant ako legitímna alternatíva. Ako protireakciu Národné zhromaždenie zvolilo za prezidenta mladého tridsaťpäťročného Juana Gerarda Guaidá, napriek tomu, že právomoci Guaidá, ako aj Národného zhromaždenia sa končia pred bránou jeho budovy. Jeho právomoc zrušil Najvyšší súd ako dôsledok toho, že odmietlo odobrať mandát nezákonne zvoleným poslancom a odmietlo rešpektovať právomoci prezidenta.

PODPORA ELITY

Guaidá podporuje bohatá elita, ktorej mnohí predstavitelia žijú v Bogote v Kolumbii či v americkom Miami. Sú to práve tí, ktorých politická a ekonomická moc bola erodovaná počas dvadsiatich rokov režimom ľudovej bolívarskej revolúcie. Len čo Najvyšší súd zbavil Národné zhromaždenie autority, opozícia sa vzdala úsilia o zmenu demokratickou cestou a namiesto toho sa pokúsila o zvrhnutie Madurovej vlády násilím. Na

jar v roku 2017 zorganizovala neslávne známe guarimbas – blokády ulíc aj s výstrelmi a bombami, ktoré sa ozývali v každom väčšom venezuelskom meste. Počas násilností prišlo o život takmer dvesto nevinných ľudí, medzi nimi piati zaživa upálení sympatizanti chavistického režimu vrátane najznámejšieho prípadu mladého Orlanda Figueiru.

Násilie sa skončilo až po tom, keď prezident Maduro vyzval na založenie Ústavodarného zhromaždenia, ktoré sa kreovalo v júli 2017 s najväčším počtom hlasov na prospech bolívarskeho hnutia v histórii. Ústavodarné zhromaždenie je v súčasnosti najvyšším zákonodarným orgánom v krajine, takže Národný parlament je bez akejkoľvek právomoci.

ROZHODUJÚCI OKAMHI

Wall Street Journal, odvolávajúci sa na vysokopostavený zdroj v prezidentskej administratíve, podrobne informoval o udalostiach predchádzajúcich vyhláseniu Juana Gerarda Guaidá za prezidenta. Rozhodujúci okamih nastal počas stretnutia v Bielom dome 22. januára v predvečer protestov vo Venezuele, keď Marca Rubia spoločne so senátorom Rickom Scottom a poslancom Mario Diazom-Balartom – republikánmi za Floridu, pozvali na schôdzku s Trumpom. Ďalší predstavitelia administratívy, ktorí sa v ten deň zúčastnili na schôdzke, boli Michael R. Pompeo a John Bolton, minister obchodu Wilbur Ross a minis-

ter financií Steven Mnuchin. Tí predložili prezidentovi Trumpovi možnosť uznať Guaidóa. Trump s tým súhlasil. Viceprezident Pence neskoro večer zatelefonoval Guaidóvi a oznámil mu, že ak sa Národné zhromaždenie na druhý deň odvolá na článok 233, prezident USA ho podporí. Toľko Wall Street Journal.

V ROZPORE S PRÁVOM

Problém je však v tom, že článok 233 Ústavy Venezuelskej bolívarovskej republiky nemôže byť platným právnym základom na vyhlásenie Guaidóa za prezidenta a nemôže tak urobiť ani venezuelské Národné zhromaždenie. Článok reguluje postupy v prípade, ak sa zvolený alebo úradujúci prezident „stane trvale nedostupným“, čo sa v prípade Madura samozrejme nestalo. Citovať článok 233 v súvislosti s vyhlásením sa za prezidenta je právne neobhájateľné a nijaký nestranný súd to nebude akceptovať. Naším europoslancom ani MZV SR to zjavne neprekáža. Z pohľadu medzinárodného práva, ako aj samotnej venezuelskej ústavy a súčasného fungovania ústavných inštitúcií ide o hrubý zásah do národnej suverenity.

Marxistický výklad svetových dejín je zločinom na historickej pravde Zavrášila sa silná generácia slovenského exilu

Zhovárал sa Ján SMOLEC – Foto: Drahoslav MACHALA

Začiatkom februára nás opustil najstarší matičiar na svete a významná osobnosť slovenského národného života Imrich KRUŽLIAK. Dožil sa úctyhodných stoštyri rokov. Pri jeho storočnici sme v Slovenských národných novinách uverejnili v roku 2014 rozhovor s ním. Keďže je odkaz tohto Slováka pre nás veľmi dôležitý, publikovaný rozhovor uverejňujeme už s nebohým I. Kružliakom opakovane. PhDr. Imrich Kružliak bol publicista, historik, prekladateľ, básnik, exilový pracovník. Narodil sa 8. decembra 1914 v Detve. Štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave ukončil v roku 1940. V rokoch 1940 – 1943 bol vedúci Úradu slovenskej tlače. Účastník Slovenského národného povstania. V roku 1946 volebný manažér Demokratickej strany. V roku 1949 emigroval. Pracoval v Slobodnej Európe, viedol exilový časopis Horizont. Od roka 1987 bol predseda Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí. Už 12. decembra 1989 pricestoval na Slovensko. Aktívne sa zúčastňoval na zápase o samostatné Slovensko. Vydal verše slovenských básnikov, prepašované z väzenia, pod názvom Modlitby v putách a desať ďalších básnických, literárnych a publicistických zbierok. Aktívne pracoval aj v predsedníctve Matice slovenskej.

• **Ste jeden z mála žijúcich aktívnych aktérov vzniku Slovenskej republiky v roku 1939, ktorú väčšina periodik a médií stále hodnotí negatívne. V tom čase ste zastávali funkciu vedúceho Úradu slovenskej tlače, dnes by sme to nazývali hovorca štátu, čo o prvej Slovenskej republike poviete?**

Už v prvej otázke mystifikujete verejnosť, že som bol v čase vzniku prvej Slovenskej republiky šéfom Úradu slovenskej tlače. Ja som bol v deň vyhlásenia Slovenského štátu, ako sa mu v tom čase všeobecne hovorilo, úradníkom Slovenskej ligy. Žiadnu politickú funkciu som nemal. Do politickej funkcie som nastúpil až v roku 1940 po dohode generálneho tajomníka Slovenskej ligy V. Brestanského a generálneho tajomníka Ľudovej strany G. Medrického s úlohou, aby som organizoval kultúrne oddelenie Ľudovej strany.

• **Vraj vás z tohto úradu v roku 1943 pre vaše politické názory odvolali.**

Aj táto otázka je skreslená. Nikto ma neodvolal. Ja som sa funkcie „šéfa slovenskej tlače“ vzdal sám, pre politické diferencie s predsedom vlády V. Tukom.

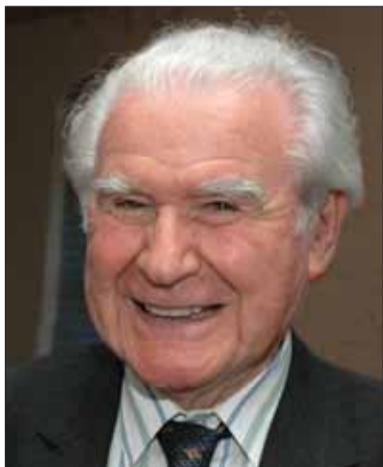
• **Patrite k osobnostiam prvej Slovenskej republiky spolu s generálom Čatlošom a ďalšími, ktorí sa zapojili do SNP. Niektorí emigranti vás za to odsudzovali. Nevyzval vás k účasti Gustáv Husák, spolužiak z vysokoškolských štúdií?**

S G. Husákom sme sa poznali a v istých veciach aj na univerzite spolupracovali. Obaja sme patrili k mladej slovenskej generácii, ktorá zmýšľala autonomisticky. Chceli sme dosiahnuť slovenskú autonómiu. To bol hlavný cieľ slovenskej politiky až do 14. marca 1939.

V čase povstania sme sa s Husákom rozchádzali. Husák veril, že soviety Slovensku vojensky pomôžu. Ja som neveril, a neveril, tomu ani Ján Šverma, český komunista, ktorý prišiel do povstania z Moskvy. Slovensko nebolo na povstanie pripravené. A soviety SNP nepodporovali, lebo nechceli, aby sa národy oslobodzovali sami. Oni chceli byť ich jediným osloboditeľom. Ja som nešiel do SNP pomáhať komunistom robiť stalinskú politiku. Veril som v ideály demokracie, nie v Hitlerov nacistický výboj. Neveril som ani naivnej politike „rovný s rovným“. S Benešom nebolo možné nájsť spoločnú politiku na vyriešenie slovenskej otázky. To vyčítal povstaniu aj Šverma, jeden z najmúdrejších českých komunistov, ktorý chcel zostať po povstaní na Slovensku, preto prišiel v letnom oblečení, na rozdiel od Slánskeho, ktorý prišiel v koženom kabáte a v čizmách. Švermovi pomáhal zostať na Slovensku profesor Antonín Skácel a Mária Vaňousová. Mal ho zachrániť Ján Kriváň z Detvy, ktorý riadil slovenskú autobusovú dopravu medzi Modrým Kameňom a Breznom. Autobus však havaroval a pre Švermu do Zvolena nemohol prísť.

• **Po skončení vojny vo voľbách roku 1946 ste Demokratickej strane pomáhali k výraznému víťazstvu, vysoko ste porazili komunistov.**

To sú dve odlišné obdobia. Povstanie a voľby po vojne roku 1946.

Úsmev Imricha KRUŽLIAKA už neuvidíme. Odišiel od nás 1. februára.

My slovenskí kresťanskí (katolícki) aktivisti sme v roku 1946 chceli ísť do voľieb ako samostatná kresťansko-demokratická slovenská strana. Husák, ale aj Široký a rovnako i Lettrich nechceli dať súhlas na založenie samostatnej slovenskej politickej strany. Oni uznávali len dve povstalecké politické strany (KSS a DS). My sme voľby vyhrali, pretože sme neverili Benešovi. Nezatracovali sme apriórne politiku Slovenskej republiky, ale chápali sme politickú realitu. Podľa mňa vojnová Slovenská republika Slovensku pomohla. Slovensko zachránila pred rozdelením medzi Nemcov, Maďarov a Poliakov. Priniesla Slovensku politickú nezávislosť, aká na tie časy bola možná. A treba povedať, že chránila aj slovenských komunistov. Takýto názor zastával aj spomínaný český komunista Ján Šverma. Husákov pripomínal, aby si uvedomil, že Tiso chránil aj slovenských komunistov, aby neskončili v Hitlerových koncentrákoch tak ako v okolitých krajinách. Keď sa popredný slovenský komunista Viliam Široký ocitol za vojny v Brne v rukách gestapa, bol to Tiso, ktorý od Nemcov vymohol, aby Širokého vrátili na Slovensko, a tým ho zachránil pred odvlčením do koncentráku.

• **Boli ste aj redaktorom Bojovníka a Národných novín. Čo vás v roku 1949 prinútilo emigrovať?**

Zase sme pri mylnom výklade dejín. Ja som neemigroval. Odišiel som na Západ po veľkom sklamaní z politiky uskutočňovanej po vojne. Prinútilo ma k tomu najmä to, čo som zažil v komunistickom väzení. Nebyť týchto zážitkov, nikdy by som nebol opustil Slovensko.

Moja spolupráca s redakciou Bojovníka trvala len pár týždňov, keď mi I. Daxner nechcel v Bojovníku uverejniť interview s americkými letcami zostrelými nad povstaleckým územím. Daxner na mňa kričal, že to je reklama pre amerických imperialistov, že my sme v povstaní spojenci Sovietskeho zväzu a Američanom reklamu robiť nebudeme. O tom dobre vedel i môj priateľ Andrej Bagar. To súvisí aj s ochotou (či neochotou) Husáka ísť za biskupom Škrábikom do Banskej Bystrice. Škrábik bol najlepšie informovaný človekom o situácii na strednom Slovensku. Husák sa tu bránil proti Švermovi tým, že „čechoslováci“, sústredení okolo Lettricha, osobitne Šrobár a Štefánek, sú najlepšími Benešovými priateľmi na Slovensku. Aj to bola ilúzia povstania. Je

ešte veľa vecí, ktoré treba vysvetliť alebo zabudnúť.

• **Prežili ste svoj politický a publicistický život v tieni dvoch totalitných režimov. Môžete ich porovnať?**

Nerobte si ilúzie, že medzi prvým a druhým Česko-Slovenskom boli zásadné rozdiely v slovenských politických právach. Rozdiel je však v tom, že za prvej ČSR vládla demokracia v celom štáte – v Česku i na Slovensku. Po vojne vládli totalitné komunistické systémy v Česku i na Slovensku. Ak Beneš a jemu oddané, poslušné české politické strany poslúchli príkazy, ktoré v domácej

• **V emigrácii, a osobitne v Slobodnej Európe, vás mala na muške aj ŠtB. Vražda prof. Matúša Černáka výbušninou, ktorá bola v poštovej zásilke, vás musela vystrašiť. Vy ste vtedy napísali článok, že vraždu pripravila komunistická rozviedka.**

Štátna bezpečnosť sa votrela do mnohých inštitúcií na Západe. Jej agenti pracovali aj v Slobodnej Európe. Písal o nej tiež slovenský exilový historik J. Špetko. O tom, že Černákovu vraždu v Mníchove pripravila česko-slovenská štátna bezpečnosť, to už priznali aj komunisti. Stalo sa veľa zločinov, postupne sa všetko objasňuje.

Na audiencii u pápeža Jána Pavla II. vo Vatikáne

politike presadzovali KSC a KSS, to je smutné konštatovanie, čo vlastne Benešov exil vedel priniesť domov zo Západu. Za povstania volali slovenskí povstanci (rovnako DS, ako aj KSS), že Sovietsky zväz je náš vzor, je náš osloboditeľ a Stalin je našim vodcom a vzorom pre všetky časy. Dokonca pred voľbami 1946 českí (moravskí) katolícki Hanáci sa sklánjali pred obrovským obrazom Stalina na Olomouckom nádraží slovami „takove fešák a takove hospodár“ a mnohí volili komunistov.

• **Tridsať rokov ste pracovali v rozhlasovej stanici Slobodná Európa, ale v nej niektorí českí emigranti odmietali akceptovať Slovákov ako národ.**

Slobodná Európa tvorí osobitnú kapitolu v slovenskom zahraničnom odboji. Založili ju Američania ako ideu novej Európy na rozdiel od toho, čo predstavovala Európa po prvej svetovej vojne. Bola to situácia, z ktorej sa mala zrodiť akási Paneurópa, zjednotených štátov európske, no Európska únia musela ešte desaťročia čakať. Až sa zrodila z politickej aktivity M. Schumana, A. D. Gasperiho, K. Adenauera, L. Erhardta, W. Brandta až po H. Schmidta, H. Kohla, A. Merkelovú. Ale aj M. Gorbačova, bez ktorého si len ťažko vieme predstaviť zjednotenú Nemecko. A bez dnešného Nemecka je Európska únia nemysliteľná. Čo si niektorí Česi mysleli o Slovákoch, to je už prežitok. Prežitkom je aj politika prvej ČSR na čele s T.G. Masarykom a najmä s E. Benešom. V Európskej únii žijeme dnes ako v spoločnej európskej vlasti. To je náš pravý politický domov, so samostatnými národnými štátmi, so slobodou, s demokraciou a s rovnoprávnosťou. Pre nás je to pravý historický zázrak.

• **Nás mladých novinárov v roku 1968 prekvapil váš pozitívny postoj k socializmu s ľudskou tvárou.**

Pre vás to mohlo byť prekvapením, ale pre nás toto bola realita, s akou sme žili roky. Život má svoju logiku, svoj historický vývoj, ktorý nemožno zamčať. Prv alebo neskôr sa vráti k svojej pravdivej podobe. Pre mňa bol rozpad socializmu v jeho starej komunistickej forme dôsledkom prekonanej fikcie socializmu, ako si ju naplánoval marxistický socializmus. U nás prežijeme doteraz. Marxistický výklad dejín považujem za zločin. Lebo ako nepravda je vraždou, tak aj tento výklad je zločinom na historickej pravde. A mali by sme ju poznať v jej pravdivej transformácii.

• **Pred niekoľkými rokmi som na jednom seminári počúval váš príhovor, v ktorom ste A. Dubčeka chválili za to, že dosiahol federatívne usporiadanie štátu.**

Nedosiahol to len Dubček sám, ale mal na ňom svoj pozitívny podiel. Ale ani federatívne usporiadanie štátu neprežilo svoje reformy. Život v plnej svojej realite sa dral na povrch ako požiadavka času. Národy chcú žiť vo vlastnom štáte, pod vlastnou vládou a s pocitom vlastnej suverenity. To, ako sa vedeli rozísť Slováci a Česi, považujem za kultúrny stupeň politickej vyspelosti oboch národov. Túto podobu spoložitia v Európskej únii dvoch suverénnych národov treba chváliť a udržať ako múdrosť dejín.

• **Zároveň ste chválili Dubčeka aj za to, že v roku 1990 prišiel do Toronta k hrobu Štefana B. Romana poďakovať sa Svetovému kongresu Slovákov (SKS) za prácu, ktorú na Západe v prospech Slovenska robili. Niektorí dnešní slovenskí politici, historici a novi-**

nári nevedia o Dubčekovi povedať dobré slovo.

Nezvyknem ľudí chváliť bez zásluhy. Ale tento krok predstaviteľov nového Slovenska už na čele s M. Čičom, R. Schusterom a A. Dubčekom bol skutočne činom, ktorý si zasluhuje pochvalu. V SKS na čele s Š. B. Romanom dosiahli Slováci v zahraničnom odboji vrchol svojho zjednotenia a priznania, že ako národ si za svoj stáročný osud zaslúžili uznanie svojich práv, aby ako rovný s rovným mohli žiť v Európe a pred svetom. Za toto všetko si aj Štefan B. Roman zasluhuje v hlavnom meste Slovenska pomník trvalej slávy.

• **Patrite medzi emigrantov, ktorí sa po novembri 1989 medzi prvými vrátili na Slovensko. Pred voľbami sa na Slovensku uskutočnila anketa na tému, za ktorých politikov sa dnes Slováci hanbia. Podľa ankety sa najviac hanbia za politiku, ktorú robili Mečiar a Tiso, teda za politikov, ktorí najviac prispeli k vzniku prvej i druhej Slovenskej republiky.**

Stane sa neraz v dejinách, že súčasné generácie si nevedia ceníť svojich politikov. Treba však kriticky skúmať, prečo to tak je. Kritické myslenie je pre hodnotenie dejín potrebné. Musí to však byť opodstatnená kritika. Tisa napríklad mnohí kritizujú, že rozbil prvú ČSR. Keď však kriticky zhodnotíme, čo by bolo v roku 1939 lepšie ako „slovenský štát“, musíme si tiež vedieť zodpovedať otázku: akú šancu mali vtedy Slováci? Mali ísť s Čechmi do Protektorátu? Mali sa dať rozdeliť medzi Nemcov, Maďarov, Poliakov? Alebo voliť vlastnú samostatnosť? Rozhodnutie Slovenského snemu pre samostatnosť bolo správne a aj historicky zodpovedné. Musíme sa vedieť aj orientovať vo vlastných dejinách. Na to musí dozrieť každý národ. Aj Slováci.

• **Ako hodnotíte devätnásťročný vývoj samostatného Slovenska. V jednom článku ste konštatovali, že existuje nielen ekonomická kríza, ale aj kríza slovenského myslenia. Ako by sme ju mali prekonať?**

Každá generácia sa musí vedieť rozhodnúť prekonať svoje problémy. Zo zjednotenej Európy, teda Európskej únie, nemáme kam utekať. Musíme ju vedieť budovať, formovať, aby sme sa naučili v dejinách žiť. A pochopiť svoju realitu.

• **Istý čas ste boli členom prezídia Matice slovenskej. Chceli by ste sa k nedávnym problémom v Matici vyjadriť. Čo chce najstarší žijúci bojovník za slovenské práva matičiarom odkázať?**

Matica slovenská mala svoje problémy a neriešila ich správne. Zapotrešit milióny korún Zlatého pokladu, do ktorého som aj ja značne prispel, je vážna vec. Matica sa dostala do krízy. A dnešná generácia jej musí pomôcť dostať sa z nej. Má nový výbor, nové vedenie, ktoré musí nájsť cestu ako ďalej. Niet času bez problémov. A tie naše nie sú najhoršie. Vždy sme sa vedeli správať v živote a vykročiť do nových dní správnou nohou.

Poznámka autora:

Imrich Kružliak mi odpovede na otázky poslal z Nemecka, kde striedavo žije. V priloženom liste o. i. napísal: „Veľa, veľmi veľa sa mi žiadalo napísať a povedať, ale jedno interview nestačí... možno inokedy. Na mnohé otázky by sa žiadalo napísať knihu. Prajem vám a našim novínám lepšiu budúcnosť, viac čitateľov, kratšie články, otvorenie sa životu i budúcnosti. Nebojme sa života ani dejín. Naše dejiny nie sú hodné opovrhnutia. Len musíme mať odvahu písať pravdu, nebať sa pravdy, zatradiť náš nešťastný konfesionalizmus a spoločným tolerančným krokom vykročiť do budúcnosti. Som si istý, že naše problémy prekonáme.“

Predjarie na Slovensku pred sto rokmi v znamení odporu predovšetkým Maďarov

Dráma v Bratislave vrcholila vo februári 1919

Začiatkom roka 1919 bratislavskí Nemci postupne pochopili nezvratnosť situácie a zväčša sa jej snažili prispôbiť, aspoň tí, čo bývali v meste a vo vinohradníckom okolí. Petržalskí Nemci sa ešte nádejali, že územie za Dunajom pripadne do Maďarska, vysúdia si ho Rakúšaniam alebo sa stane medzinárodným koridorom. Odpor väčšiny maďarských meštíakov však každým týždňom rástol. Akoby im nedávna strelba na legionárov a slovenských dobrovoľníkov pred mestskou tržnicou dodala odvalu a chuť riskovať. Napriek sprisneným nariadeniam o pohybe a zhromažďovaní.

Talianští legionári mali Bratislavu chrániť pred ozbrojenými provokáciami a útokmi Maďarov, ale viac sa venovali vyjadžatčným slečinkám v miestnych bohatých rodinách...

„Ako môže ‚buta Tóth‘ – sprostý Slovák, vládnuť?“ pýtajú sa buriči v jednom letáku. V inom letáku sa píše o Dunaji ako „prastarej maďarskej rieke“, ktorú nikto nemôže darovať Prahe. Vláda v Budapešti rozvratníkov v týchto nezmysloch podporuje.

■ ORGANIZOVANÝ ROZVRAT

Budapeštiansky splnomocnenec novej česko-slovenskej vlády, slovenský diplomat Ivan Krno 15. februára 1919 posielal pražskému ministerstvu zahraničných vecí správu o tom, akými prostriedkami sa Maďari usilujú oklamať účastníkov mierovej konferencie v Paríži: historický výmysel za výmyslom, spoliehajú sa, že diplomati víťazných veľmocí sotva poznajú dejiny strednej Európy. Uviedol aj dôkazy, že odchod maďarských pracovníkov pôšt a železníc bol organizovaný v Pešti a všetci zamestnanci, ktorí opustili svoje miesta na Slovensku, mali v „anyaországu“, materskej krajine, okamžite sľúbené miesto aj s odmenou a uhradením na Slovensku neodpracovaných dní. Neodišli však len ľudia. Maďarskí rušňovodiči vzali so sebou do Maďarska z približne osemsto lokomotív šesťstoosemdesiat, poškodili ďalších päťdesiat, takže na Slovensku bolo vo februári 1919 iba sedemdesiat lokomotív, zväčša tých, ktoré boli v dielňach vo Zvolene a Vrútkach na opravu. Poštovní úradníci maďarskej národnosti neraz pri odchode demontovali telegrafické zariadenia a na ich miestach nechávali lístok: „Boli sme a zostaneme majetkom maďarskej vlády!“

■ NADBIEHANIE TALIANOM

Bohaté prešporské rodiny sa medzitým spriatelili s talianskymi dôstojníkmi, ktorí velili našim jednotkám. Mladým Talianom, obyčajne z panských rodín, dobre padli pozvania na nedeľňajší obed od bohatých maďarských šľachticov a mešťanov. Tí sa v tom celú zimu priam pretekali, núkajúc pritom pánom oficiou do pozornosti svoje dcérušky. Vyťahovali zo starých zásob fľaše dobrých koňakov a škatulky cigár a krmili hosti vymyslenými historikami o „česko-slovenských ukrutnostiach“, o tom, ako vraj legionári znásilňujú dievčatá z „dobrých rodín“, pričom treba povedať, že práve legionári, ale aj českí Sokoli a slovenskí dobrovoľníci boli vzorom vojenskej disciplíny, morálky a oddanosti republike.

Situácia ešte aj vo februári bola taká napätá, že minister pre správu Slovenska Dr. Vavro Šrobár zariadil asi pre štyridsiatich vedúcich pracovníkov ministerstva ubytovanie

v rekreačnej oblasti Harmónia nad Modrou, lebo boli oprávnené obavy o ich zdravie a život. Nebezpečnou silou sa stali aj doteraz viac-menej pasívni študenti maďarskej národnosti, podnecovaní maďarskou propagandou a takými udalosťami, ako bol útok na česko-slovenských vojakov pred bratislavskou tržnicou. Uvedomme si, že najmä stredné a vysoké školy boli takmer čisto maďarské. Na strojníckej a elektrotechnickej priemyslovke na dunaj-

ZABUDNUTÁ HISTÓRIA

skom nábreží, hneď vedľa vládnej budovy, boli z dvoch stoviek študentov len štyria Slováci. Práve táto škola sa stala jedným z ohnísk maďarského vzdoru. A keď legionári vyšetrovali, kto dáva v noci signály maďarským vojskám v Petržalke, zistili, že sú to riaditeľ školy Ing. Arpád Bejczy a jeho školník. Oboch hneď zatkli.

■ IGNOROVANIE HRANÍC

Maďari ignorovali medzinárodne určenú demarkačnú čiaru – a nielen v Bratislave. Vo februári ju pokojne prekročili aj pri Nových Zámkoch a Lučenci, tu vnikli na územie Česko-Slovenska vyše dvadsať kilometrov a vyhnať ich musela armáda. Všade, kde maďarské vojská vnikli na slovenské územie, prvé, čo urobili, vymietli silá do posledného zrna, sklady potravín do posledného vreca zemiakov a sklady uhlia dočista. Nedostatok rušňov a železničných vagónov spôsobil, že napriek hrozbe zimy a hladu na staniach hnili alebo mrzli vagóny zemiakov a cukrovej repy, uhlie si rozoberali ľudia z okolia. Továrne postupne prestávali pracovať. Rápidne rástla nezamestnanosť. Hrozilo, že poľnohospodári nebudú mať osivo na jarný výsev. Štyri mesiace po vzniku republiky hrozil v jej východnej časti spoločenský rozklad. Ak sa tak nestalo, treba vzdať úctu všetkým, ktorí v tom čase stáli na zodpovedných miestach politickej a hospodárskej správy štátu. A keďže najhoršia situácia bola práve v Bratislave a okolí tak najmä županovi Zochovi.

■ OSOBNOSŤ ŽUPANA

Voľba Samuela Zocha za župana bola veľkým šťastím pre Bratislavu pri jej vstupe do moderných česko-slovenských dejín. V kritickom čase pre Česko-Slovensko, a tým nesporné bol aj čas zrodu nášho spoločného štátu, bol doslova čarodejníkom zmiernenia maďarského odporu. Venujme mu teda aspoň pár viet.

Narodil sa v roku 1882 v rodine evanjelického kňaza v lazničkej dedine Cerovo pri Krupine; v kritickom čase mal teda len tridsaťšesť rokov. Základnú školu vychodil v rodisku, gymnázium v Banskej Bystrici, teológiu vo Viedni. Bol kaplánom v Novom Sade a od roka 1908 farárom a správcom známeho sirotinca v Modre, pričom ešte redigoval populárny cirkevný časopis Stráž na Sione. Voľne hovoril aj po maďarsky, nemecky, francúzsky a srbochorvátsky. Medzi jeho najbližších priateľov patrili poprední matičiari, najmä Štefan Krčméry, ďalej spisovateľ a kolega kňaz Martin Rázus, profesor švajčiarskej

mäkkou hontianskou slovenčinou minútu po minúte opísal udalosť bez vzrušenia, pokojne, bez hrozieb, čím všetkým vyrazil dych. Reč uzavrel krátkou úvahou v troch jazykoch: múdry človek musí vedieť, že nemá význam sa vzájomne obviňovať. Občania a vláda nesmú stáť proti sebe, inak to bude na škodu aj jedným, aj druhým a Bratislava sa nápravy nedočká. Môžu mu veriť, lebo neprišiel medzi nich ako politik, čo si chce na ich úkor robiť kariéru, ale ako človek, čo sa usiluje o ich spokojnosť. Tá sa dá dosiahnuť len spoluprácou. Ani raz nezdvihol hlas. Ničím nestražil. Slovom sa nevyhrá-

Česko-slovenskí legionári pri Mýtnom domčeku – v pozadí dnešné Šafárikovo námestie

technickej univerzity Kornel Stodola, novinár a politik Milan Hodža a národovec Matúš Dula. V roku 1918 sa stal bratislavským županom. Po prekonaní krízy na začiatku roka 1919 sa na protest proti politike pražskej vlády vzdal verejných funkcií, prijal navrhované miesto evanjelického biskupa a na naliehanie národovcov zostal poslancom parlamentu. Je po ňom pomenovaný horský hotel – Zochova chata v Modre-Harmónii, a ulica v Bratislave. Jeho stopa v našich moderných dejinách je trvalá, hoci aj nežil dlho. Umrel štyridsaťpäťročný.

■ ČARODEJNÍK ZMIERU

Až takéto prívlastky si Samuel Zoch vyslúžil za svoje pokojné správanie a nekompromisné rozhodovanie v tú kritickú zimu na začiatku roka 1919. Nikto si ho nepamätá, že by bol zdvihol hlas alebo že by bol hoci aj v najkritičnejších chvíľach stratil svoj optimizmus. Okruh priateľov upokojoval ubezpečením, že aj nepriateľsky ladení Maďari popustia zo svojej agresivity, keď zistia, že im nikto nechce škodiť a že ak si nájdú miesto v novom zriadení, môžu slobodne tvoriť, učiť, podnikáť, pracovať ako predtým.

Na 21. februára 1919 zvolal zasadanie mestskej rady s tým, aby pokojne a bez emócií uzavrel prípad ozbrojenej vzbury z 12. februára pred tržnicou. Prítomných bolo päťdesiattri členov, okrem niekoľkých dosadených členov všetko poslanci ešte z čias monarchie. Niektorí, čo si chceli udržať posty aj naďalej, sa vo svojich vystúpeniach usilovali situáciu zľahčovať, vysvetliť ju ako nedorozumenie, dokonca niektorí prekrúcali jej vývoj – vraj vojaci začali strieľať do ľudí, a tak sa demonštrujúci bránili. Ako bývalo zvykom za monarchie, Maďari hovorili po maďarsky, Nemci prešporskou nemčinou. Zoch odpovedal Maďarom po maďarsky, Nemcom po nemecky a nakoniec

žal. A vyhral. Situácia v meste sa začala upokojovať.

■ REAKCIA PEŠTI

V Budapešti sídlila Magyar propaganda bizottság, propagandistické centrum, ktoré hlásalo obyvateľstvu a do sveta, že Česi násilne obsadili severnú časť Uhorska, felvidék, ktorý historicky patrí a aj bude patriť Maďarsku. V tomto zmysle informovali zahraničnú tlač, neraz dezorientovanú, vlastné obyvateľstvo a takto písali aj maďarské noviny vychádzajúce v Bratislave. Mesto zasypávali letáky. Záškodníci poškodzovali železnice, prerušovali telegrafické spojenia pôšt. Od decembra 1918 do konca februára boli najmä Bratislava, juh a východ Slovenska pod masívnym tlakom maďarskej propagandy a diverzie. Ozbrojený stret, ktorý vyvolali pred mestskou tržnicou v polovici februára v centre Bratislavy, mal za následok osem mŕtvych a tridsaťdva ranených. Nová štátna správa už musela zasiahnuť. Zoch sa postaral, aby zasiahla dôrazne, ale bez zatýkania. Prehľadali sa podozrivé miesta a našlo sa niekoľko skladov zbraní. Jedna služka prezradila, že jej panstvo chystá atentát na ministra Šrobára – udanie sa potvrdilo...

Správa mesta, župy a Slovenska odpovedala urýchlenu výmenou vedúcich kádrov v rozličných inštitúciách z Slovákov a Čechov. Začali vychádzať slovenské noviny a časopisy. Po zimných prázdninách sa dôsledne poslovenčilo školstvo. Urýchlili sa prípravy na otvorenie slovenskej univerzity. Armáda pomáhala pri zásobovaní.

To všetko dovedna ubezpečilo verejnú mienku, že Bratislava a Slovensko sú a zostanú trvalou súčasťou česko-slovenského štátu.

Keď sa zdalo, že nová republika to vyhrala na celej čiare, vtrhli k nám z Maďarska hordy Kunových boľševických gárd. To už však je iná téma. O tom niekedy neskôr.

NA MARGO

Guľomety v oknách kancelárií Vavra Šrobára, ministra prvej česko-slovenskej vlády s plnou mocou pre správu Slovenska, namierené na petržalský breh Dunaja, kde stáli nastúpení boľševici, ktorí očividne čakali na príchod Maďarov neuznávajúcich česko-slovenskú štátnosť ešte v januári a vo februári 1919, neboli ničím novým. Prešporok už aj predtým v histórii musel veľakrát odolávať útočníkom a nájazdom. Veď Hrad Bratislava sa spomína už v roku 907 v správe o bitke medzi Bavormi a Maďarmi, ktorá sa strhla v jeho blízkosti a znamenala zánik Veľkej Moravy. V roku 1189 sa na ňom pod vedením Fridricha Barbarossa zišli účastníci krížovej výpravy. Začiatkom 13. storočia hrad opevnili murovanými opevneniami.

Bratislava v častom boji

V roku 1241 odolal tatárskemu vpádu, v druhej polovici 13. storočia ho dvakrát dobyl Přemysl Otakar II. a pustošili ho aj rakúski vojaci. V období husitských bojov v 15. storočí dal Žigmund starý hrad zbúrať a postaviť nový palác.

Od 16. storočia na územie dnešnej Bratislavy, najmä do jej podhradia, nepretržite prichádzali chorvátski a maďarskí utečenci, pretože ich pôvodné územia boli v tom čase súčasťou Osmanskej ríše. Chorváti sa usadzovali medzi tunajším obyvateľstvom, ale zakladali si aj vlastné osady Lamač, Dúbravku, Jarovce, Devínsku Novú Ves... V období tridsaťročnej vojny prichádzali do mesta tiež protestantskí emigranti z Čiech, Moravy a Rakúska. Rakúski evanjelici sa usadili v Prievoze.

Mimoriadne známa je, v podobe každoročnej historickej rekonštrukcie, atraktívna bitka či skôr krátke obliehanie, ktoré sa odohralo pred bránami mesta v auguste 1621. Pred uhorským korunovačným mestom už tretí rok za sebou rinčali zbrane. V roku 1619 ho prvýkrát dobylo vzbúrené sedmohradské knieža Gabriel Betlen a rok na to sa ho neúspešne pokúšalo získať cisárske vojsko. Odbojný Betlen mal Bratislavu vo svojej moci v rokoch 1619 – 1621. V tom čase bolo celé Slovensko v Betlenových rukách, v auguste 1620 ho dokonca zvolili za uhorského kráľa. Po bitke na Bielej hore sa však cisárskym vojskám naskytla príležitosť získať stratené územie späť a na Slovensku sa opäť rozpútali neľútostné boje. Jedným z vojenských stretov tohto obdobia bola bitka o Prešporok.

Na jar v roku 1621 prešporskí mešťania, unavení svojvoľnou povstalcov, cisárskym sami otvorili brány, preto sa Betlen rozhodol mesto získať späť. Začiatkom augusta sa s päťnásttisícovým vojskom pohol od Trnavy a mesto začal ostreľovať štrnástimi delami. Obrancovia však útoky na hradby úspešne odrážali a po čase im dokonca pomohli cisárske oddiely, ktoré z výhodných pozícií spoza Dunaja začali ostreľovať obliehateľov. Betlen sa napokon obliehanie vzdal a so svojimi silami radšej vpadol na Moravu. Mali by sme spomenúť aj Napoleona... To je však už iný príbeh.

(ib)

GLOSA

Volajako sme si zvykli na to, že napríklad taká história je postavená na akademickej vážnosti, serióznosti a faktografickej presnosti. Humor, ironia či rôzne autorské pohrávanie sa s historickými témami nie sú u nás až také samozrejmé, ako napríklad u našich susedov. A to je, myslím si, chyba! Od prílišnej vážnosti je len krôčik k takpovediac „historickej bigotnosti“, keď istá skupina odborníkov, ale aj laikov, ktorá má uľahčený prístup do médií, presadzuje svoju historickú „pravdu“ nie práve demokratickými spôsobmi. Zoberme si trebárs pohľad na prvú Slovenskú republiku. Je raz daný a nijaké diskusie na túto tému nebudú...

Humor a história

Ale vráťme sa k humoru a histórii. Keď v roku 1970 uviedlo vtedy ešte mladé Radošinské naivné divadlo svoju legendárnu hru Jánošík, boli sme ako študenti vo vytržení. Humor, odľahčená satira a repliky, ktoré už dnes zľudoveli, nám ako mladým, neraz za kadečo rebelujúcim mládencom a devám, boli viac než blízke. Terčom tejto hry bol práve pokrivený pohľad na dejiny, keď z kuruckého zbeha Ďurka Jánošíka urobila socialistická propaganda pomaly prvého podtatranského revolucionára.

Po novembri 1989 sa objavilo viacero snáh odľahčiť akademickej suchopárnosti vo výklade dejín. Najčastejšie sa o to autori pokúšali v komiksoch, keďže práve komiks je žáner postavený na absurdnom humore, ironii a zveličovaní. Vo vtedajšom študentskom týždenníku Zmena napríklad vychádzal komiks dvojice Blažek /Bančej, v ktorom autori predstavovali súčasné Slovensko ako krajinu s kráľom a novodobou šľachtou. Tú, ako ináč, tvorili predstavitelia jednotlivých politických strán. Deväťdesiate roky sú za nami a zdá sa, že na pôvodné prvé lastovičky projektov, ktoré si uťahovali z histórie, dnes už takmer nikto nenadväzuje. Jediným výraznejším projektom je Baštrng Michala Kubovčika a režiséra Karla Vosátka, ktorí sa okrem iných tém pohrali aj s našou literatúrou, a prenesene teda aj s históriou. V modernej pohľad, a pritom invenčne vymyslených klipoch tvorcovia vysvetlili mládeži napríklad štúrovcov a ich tvorbu. S humorom, nadhľadom a najmä nenásilne. Zatiaľ čo my sme podobný pohľad na dejiny ešte len opatrne objavovali, naši susedia za riekou Moravou už metódu „humor a história“ bežne používali. Napríklad v kreslenom projekte Dejiny (udatného) českého národa. A našli by sme aj celý rad ďalších kníh, komiksov, klipov, filmov či článkov, kde si Česi uťahujú zo svojej slávnej histórie. Dobromyseľne, ale aj provokatívne. Prečo sa teda my Slováci tak opatrne púšťame do humoristických tancov s madam historií? Nie je to znakom toho, že sme ešte stále nezískali nadhľad nad našou minulosťou? Alebo je to tým, že v našich špecifických podmienkach sa z histórie snažia niektoré subjekty vytákať politický kapitál? Tak či tak, až si dokážeme uťahovať aj z vlastnej minulosti, až vtedy je isté, že vieme, kam by mala smerovať naša budúcnosť.

Maroš M. BANČEJ

Pred sto rokmi bolševici dokončili vyvražďovanie cárskej rodiny Romanovcov

Posledné dni cára Mikuláša II. a jeho blízkych

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

Tento článok nebude o nijakej veľkej vojne, a teda ani o jej obetiach. To len český filozof, literárny vedec a humanista európskeho formátu Václav Černý (1906 – 1987) takto kedysi v polovici minulého storočia odhadol, či skôr vyrátal obeť kremeľskej predstavy o beztriednej spoločnosti, čiže socializmu bolševického typu, bez tých, čo pri obrane vlasti padli v dvoch svetových vojnách. Mal teda na mysli obeť červeného teroru pri vypuknutí tzv. Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie, násilie, s akým sa nastoľovala „moc soviетov“ na obrovskom teritóriu bývalého cárskeho Ruska, dokonca aj za jeho hranicami, krvavé zúčtovanie s masou predstaviteľov štátnej, územnej a miestnej moci z čias cárizmu i krátkodobého pokusu o nastolenie demokracie, brutálne potlačenie snáh o vznik národných štátov, menovite Ukrajiny, obeť hladomoru v dvadsiatych rokoch 20. storočia, umučených väzňov GULAG-u (Gosudarskogo upravlenia lagerej – štátnej správy táborov), niekoľko vln brutálnych čistiek v sovietskej politike, vo vede, v medicíne, armáde a zahraničnom obchode, popravy za úteky zo „stavieb komunizmu“ a tak ďalej.

V tomto počte je približne štyridsať obetí cárskej rodiny, jej personálu a niekoľkých príbuzných z rodu Romanovcov zanedbateľné číslo. Dokonca len jedna milióntina. Stojí však za pozornosť. A je otrasným svedectvom brutality moci. Venujme týmto obetiam chvíľu pozornosti, najmä ak je práve sto rokov od dovŕšenia ich masakry.

Rusko si dávno nepamätalo takú krutú zimu. A napriek tomu sa v nej rozhorel plameň demokratickej revo-

MEMOÁRE

lúcie. Nezabudnime, že je svetová vojna, Rusko je na strane Veľkej Británie, Francúzska a Talianska proti tým, čo vojnu vyvolali – Nemecku a Rakúsko-Uhorsku.

Rod Romanovcov je na tróne tristo päť rokov. Ale už nie. Cár Nikolaj, v Európe Mikuláš II., je od prevratu plukovník Romanov. Dokonca dočasne zatknutý. Nová vláda hľadá krajinu, ktorá by jemu, rodine a najbližšiemu služobníctvu poskytla azyl. Odmietavo sa vyjadrujú panovnícke dvory Nórska, Portugalska, Srbska, Čiernej Hory. Nová ruská vláda už uvažuje dať plukovníkovi Romanovi predčasný dôchodok a vilu niekde na Kryme. Konečne sa po vyše polroku ozýva Londýn: „Jeho Veličenstvo Juraj V. a jeho vláda budú šťastní, ak budú môcť poskytnúť ruskému panovníkovi a jeho rodine útočisko na Britských ostrovoch.“ Lenže to už zahrnelo delo križníka Aurora v Petrohrade. Začala sa najkrvavejšia revolúcia v dejinách ľudstva.

■ CESTA NA SIBÍR

Aj po demokratickej februárovej revolúcii bolo v Rusku veľa ľudí, čo chceli cára popraviť. Nehnala ich ani tak túžba po krvi ako strach, že sa môže vrátiť k moci a zrútať im to. Predseda vlády Kerenskij to pochopil a v auguste 1917 vybral cárskej rodine sídlo v Tobolsku za Uralom, ďaleko od transsibirskej železnice. Tu by mohli mať Romanovci pokoj, ľahko by ich bolo strážiť a vzdialenosť od Európy vylučovala ich prípadný útek a hanbu novej ruskej vlády vo svete.

V nedeľu 30. júla 1917 opustili cársky palác. Spreádzali ich ľudia, ktorí sa dobrovoľne rozhodli rodinu neopustiť: cárův pobočník generál Tatišev, dvorný maršal knieža Dolgorukov, lekár Botkin, vychovávateľ Francúz Giliard, dvorná dáma grófka Gendrichovová, učiteľka madam Sneiderová, pestúnka Tegovová, chyžné Demidovová a Erstbergová, komorníci Černodurov, Makarov a Volkov, lokaj Ivanov, Alexejev opatrovník Nagornyj, kuchár Charitonov so synovcom Sedňovom, čašník Žuravskij, holič Dimitrijev a ešte pár sluhov a kočišov, spolu štyridsať ľudí. Neskôr za nimi pricestoval učiteľ angličtiny Gibs, lekár Derevenko a barónka Buxhevedenová, cárovna dvorná dáma. Na dlhšej ceste ich strážilo tristošesťdesiat vojakov. Ráno 4. augusta prekonali uralské

Cárska rodina Romanovcov v Jekaterinburgu krátko pred tým, ako jej členov aj sprievodcov zavraždili bolševici.

sedlo a pred nimi sa zjavili sibírske diaľavy. Podvečer vlak zastal v lese. Veliteľ transportu nechce, aby do mesta Ťumeň vošli za vidna. Do svitanja preložili náklad na loď a po veľrieke Irtyš sa dostali na miesto.

■ UDALOSTI V TOBOLSKU

Ešte týždeň strávili na lodi, neprispôsobenej na taký pobyt a ešte toľkým ľuďom. Nemali sa však kam nastahovať. Šľachtický dom, v ktorom mali bývať, bol vykradnutý, bez okien a dverí, hore nohami. Aj po týždni to bola skôr úbohá väznica ako ubytovanie. Miestny soviет objekt nazval Domom slobody. Aby jeho obyvatelia a strážne prežili, komisár mesta, eser, teda sociálny demokrat, dovolil strážcom a personálu cára pomáhať v pristave pri nakládke a vykládke tovaru a cárskej suite viesť kurzy gramotnosti za mlieko a zeleninu. Inak všetko hradil cár z toho, čo mu zostalo v hotovosti – predávať cennosti z toho mála, čo im zostalo, tu nebolo komu.

Prvý porevolučný parlament dopadol pre Lenina katastrofálne – bolševici aj s ľavicovými sociálnymi demokratmi mali v ňom len štvrtinu. Tak jednoducho parlament zrušili. Vlády sa ujali bolševickí komisári. Rok 1918 sa začal kapituláciou Ruska, tzv. Brestlitovským mierom. Rusko touto zmluvou stratilo časť Poľska, pobaltské štáty, Ukrajinu, Kaukaz, časť Bieloruska a muselo uznať nezávislosť Fínska. Väčšinu týchto území získali onedlho nazad červené gardy a nimi nastolený teror. Na jar 1918 sa ruskí bolševici premenovali na Komunistickú stranu bolševikov Ruska a vláda sa presťahovala z Petrohradu do Moskvy a vpochodovala do Kremľa. Trockij, ešte tribun revolúcie a najvyšší veliteľ armády, onedlho špión a zradca, navrhol previezť cára do Moskvy a pripraviť grandiózny proces pred tvárou celého sveta ako triumf revolúcie. Sám chce byť hlavným žalobcom. Zvýšil by si tým popularitu a rešpekt pred súdruhmi.

■ STROSKOTANÉ PLÁNY

Došikovať cársku rodinu späť dostal za úlohu Koša Miačín, známy terorista z revolučného obdobia roka 1905, ktorý si musel aj zmeniť meno na Vasilij Jakovlev. S Leninovým podpisom na dekrétu sa vybral splniť úlohu. Cestou sa zastavil v rodnjej Ufe, aby z kamarátov zostavil prepádový oddiel, keby mu Sibírcania nechceli cára vydať. Koncom apríla 1918 jeho tlupa vošla do Tobolska. Mesto pripomínalo vojenský tábor.

Ubytovali sa v susedstve cárskej rodiny v zdemolovanom kaštieli už zlikvidovanej bojarkej rodiny. Na druhý deň ho na papiere z Moskvy pustili strážne k cárovi. Večer si cár poznačil do denníka: „Prijal som ho v salóne s dcérami, prišiel skôr, ako sa ohlásil, tak manželka nebola ešte nachystaná. Spýtal sa ma, či som spokojný so strážami a s ubytovaním. Potom vrazil do Alexejevovej izby, náhlivo si prezrel ostatné miestnosti, ospravedlnil sa za vyrušovanie a odišiel. O pol hodinu sa vrátil, aby sa predstavil manželke.“

Akýsi miestny novinár usúdil, že cára čaká v Moskve súd a vraj ho potom s rodinou pošlú do Škandinávie. Jakovlev cárovi oznámi, že na druhý deň ráno, 26. apríla 1918, odchádzajú. V noci však miestni revolucionári rozhodli, že môžu ísť len traja z rodiny – cár s manželkou a dcérou Máriou, knieža Dolgorukov, lekár, komorník a chyžná. Karavána vyrazila na tristo kilometrovú cestu do Ťumeňa a tisíce kilometrov bohviekde. V Ťumene ich posadili do vagóna, ktorý sa pohol na Jekaterinburg. Jakovlev však na prvej stanici vrátil vlak do Ťumeňa a nasmeroval ho cez Omsk do Moskvy. Uralskí komunisti vyhlásili Jakovleva za zradcu. A dali príkaz vlak prepádnuť a cára doviezť do Jekaterinburgu. Stalo sa. Ubytovali ich v opustenom dome, kam dovedli aj zvyšok rodiny a personálu. Z Tobolska niekto telefonoval, že rodina ukrýva drahocenné šperky a veľké peniaze. Rozobrali batožinu do nitky. Nenašli nič.

■ KRVAVÝ PODRAZ

Cárovna predpovedala, že keď miestne revolučné orgány ovládnu situáciu, odsúdia ich na smrť a popravia. Cár jej to vyvrátil tvrdením, že bolševici už v zime zrušili trest smrti. Na to si v lete 1918 okrem cára už nikto nepamätal. V júni poslala abatiša blízkeho kláštora cárskej rodine dve novicky s košíkom ovocia a mlieka. Keď sa cár chcel napiť priamo z fľaše, našiel pod zátkou lístok: „Pripravte sa na útek. Dôstojník, ktorý je za Vás odhodlaný umrieť.“

Na druhý deň znova fľaša mlieka: „Jedno okno na ulicu majte pootvorené. Ak nemocný cárovič nebude schopný chôdze, uspiete ho za pomoci doktora narkotikom.“ Potom prišiel lístok, že k mestu sa blíži česko-slovenské vojsko, bolševici pri úteku by mohli rodinu vystrieľať a že útek je zabezpečený cárovými priateľmi D. a T. Cár pochopil: D. je dvorný maršal knieža

Dolgorukov a T. jeho pobočník generál Tatišev. Nemohol vedieť, že oboch už bolševici zastrelili. Autorom pasce bol Piotr Vojkov, absolvent univerzity v Ženeve a člen bolševickej oblastnej vlády na Urale. Jedinou pravdou bolo, že naši legionári sa blížili a v takej situácii boli bolševici schopní všetkého.

Politický komisár Jakovlev už pred príchodom cárskej rodiny mal pripravené drevo, benzín a kyselinu sírovú na „tiché popravy triednych nepriateľov“, a doteraz ich nepoužil. Keď si na ne spomenul, dal všetko malej skupine spoľahlivých súdruhov zaviezť na opustené miesto po banskej šachte za dedinou Koptaki a okolie prikázal dňom i nocou strážiť. V ten večer cárska rodina popíjala čaj a dcéry presvedčili otca, aby si s nimi zahral karty. Po desiatej išli spať. O polnoci veliteľ domu Isaak Jurovskij prikázal lekárovi, aby všetkých zobudil, že sa musia stahovať. Anarchisti sa chystajú obsadiť mesto. Kým pripravia transport, ukryjú sa v pivnici. Tam ani stolička. Cárovna čosi zahundrala, veliteľ dal okamžite doniesť kreslá a stoličky z prízemnia a naukladať ich do polkruhu tesne pri sebe. „Budú nás asi fotografovať,“ poznamenal cár. „Áno, aby sme mali na vás pamiatku,“ prikryť Jurovskij. A keď si posadali, vytiahol pištoľ a vystrelil do povaly... „Jekaterinburský soviет vás práve odsúdil na trest smrti.“

■ SIGNÁL NA MASAKRU

Výstrel bol signálom. Do pivnice vtrhlo desať ozbrojencov. Spustili paľbu. Cár s cárovnou v strede a popredí polkruhu dostali najviac guľiek a boli v okamihu mŕtvi. Chyžná Demidovová kľáčala na zemi, krváčala a prosila o milosť. Jurovskij jej strelil do čela. V náručí princeznej Anastázie zomieral jej psík, jeho skučenie dievča už nepočulo. Chorľavý malý Alexej krváčal z niekoľkých rán, ale ešte chcel ujsť. Jurovskij znova nabil pištoľ a vpálil mu dve rany do hlavy. Potom telá nahádzali na korbu nákladného auta.

Na druhý deň zastrelili šesť cárových príbuzných, prevezených do Alapajevska: knieža Sergeja, jeho manželku Elzu, hesenskú princeznú a cárovnu sestru, troch synov veľkokniežata Konštantína aj syna mladšieho cárovho brata Pavla. Toho zastrelili v januári 1919. Približne v tom čase, teda práve pred sto rokmi, popravili cárových bratov Nikolaja, Georgija a Dimitrija a veľa ďalších príbuzných z rodu Romanovcov, dovedna asi šesťdesiat ľudí.

Chýry o masakre sa rozleteli široko-ďaleko. Tisíce ľudí pátrali po hrobchoch. V banských šachtách, v jamách zo zlatokopoch, všade, kde sa v okolí Jekaterinburgu narušila zem. Nikomu nezišlo na um hľadať pod starou banskou cestou rozrytú povozmi. Až v roku 1976 skupina pátračov objavila prvý hrob, svoj nález však mohla zverejniť až o takmer pätnásť rokov – v roku 1990. O rok na to sa našli ďalšie obeť masakry. A až osemdesiat rokov po poprave delovej salvy oznámili, že pozostatky cára, jeho rodiny a blízkych uložili v Katedrále svätého Petra a Pavla. Pravoslávna cirkev ich vyhlásila za svätých...

Evanjelickí veriaci na Slovensku si svoju históriu vyšíli do šesťnástich obrazov Päť storočí luteránskej reformácie v gobelínoch

Michal SITNIK – Foto: archiv SNN

V roku 2017 si slovenskí evanjelickí veriaci spoločne so Svetovým luteránskym zväzom pripomínali päťsté výročie začiatku reformácie cirkvi. Na výročnom stretnutí výboru Spoločenstva evanjelických žien v marci 2011 prijali projekt k tomuto výročiu pod názvom Vyšívaná história Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku, ktorý na šesťnástich vyšívajúcich obrazoch – gobelínoch, stvárnjuje poznanie, deje a osobnosti päťstoročnej histórie evanjelickej cirkvi.

Členkami projektovú komisiu boli autorka námetu PhDr. Jana Kepplová z Cirkevného zboru ECAV Bratislava-Prievoz, farárka Daniela Horínková, predsedníčka Spoločenstva evanjelických žien, a Emília Fojtíková, odborná materiálová poradkyňa, špecialistka na strojové vyšívanie z Púchova. Výtvarné návrhy a podklady na vyšívajúce obrazy vytvorila prof. Ing. arch. Janka Krivosňová, PhD., nositeľka výročnej ceny Európskej únie umenia Zlatá Európa z roku 2017, ktorá sa tiež stala členkou projektovú komisiu aj umeleckou garantom projektu.

■ GOBELÍN ČÍSLO SEDEM

Kým na grafické rozkresby jednotlivých dejinných kapitol luteránov začali pribúdať prvé farebné stehy, vybrané vyšívачky museli absolvovať niekoľko školení z techniky gobelinovej výšivky, kladenia stehov, použitia správnych odtieňov bavlniek a zabezpečenia všetkých materiálnych potrieb na vyšívanie. Na realizáciu náročného projektu v každom senioráte Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku vybrali takzvanú hlavnú seniorátnu vyšívачku, ktorá koordinovala prácu na spoločnom diele.

Ako redakciu Slovenských národných novín informovala Pavlína

Účastníčky projektu Vyšívaná história počas predstavenia dokončeného diela v Slovenskom národnom divadle

Hrušková z obce Král pri Rimavskej Soboti, spoločne s dcérou Zuzkou sa pustili od zimných mesiacov roka 2015 do vyšívania gobelinu č. 7 zobrazujúceho Povstania za slobodu vierovyznania, ktorý bol určený pre Rimavský seniorát Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku, kam patrí aj dcérocirkvev Král-Abovce. Koordinátorkou práce na tomto diele bola Ing. Anna Germanová z Cirkevného zboru v Klenovci, ktorá sledovala celý priebeh

vyšívania s potrebnou dôslednosťou a náročnosťou, ak bolo treba, poslúžila radou aj kritikou.

„Veľkú podporu pri tejto práci nám od samého začiatku preukazoval Miestny odbor Matice slovenskej v Králi, ktorý nám poskytol svoje priestory, kde sme mohli gobelín vyšívavať,“ obzrela sa za mesiacmi mravčej práce Pavlína Hrušková. „Azda najnáročnejším miestom na tvorivosť, ale aj na predstavivosť bolo vyšitie otvo-

Vyšívачka Pavlína HRUŠKOVÁ s dcérou Zuzanou

renej knihy Tranoscia, kde bolo treba na malom priestore vyšít predtlač písanú švabachom... Ale podarilo sa! uzavrela s upokojením pani Pavlína.

Z Kráľa gobelín putoval do ďalších zborov patriacich do Rimavského seniorátu ECAV – Klenovca, Kokavy nad Rimavicou... A tak koncom roka 2016 bol gobelín č. 7 vyšítý a zaslaný na orámovanie.

■ VÝSTAVA V DIVADLE

Všetkých šesťnást' vyšítých gobelínov, vyšítých v štrnástich seniorátoch ECAV, predstavilo Spoločenstvo evanjelických žien širokej verejnosti 31. októbra 2017, keď si Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku pripomenula päťsté výročie reformácie. Obrazy – gobelíny, vystavili v novej budove Slovenského národného divadla v Bratislave. V ďalších rokoch plánujú putovnú výstavu po iných krajinách, najmä v Nemecku, vo Francúzsku, v Švajčiarsku...

Cieľom tejto práce na unikátnom projekte bolo posilniť evanjelickú identitu a lepšie poznať evanjelickú históriu. Táto práca sa však neskočila len podávaním a ukončením diela. Spoločenstvo evanjelických žien pod vedením farárky Daniely Horínkovej zorganizovalo rozlúčkové stretnutie vyšívачiek vo

Svätom Jure 8. – 10. decembra 2017 s bohatým programom. Zúčastnilo sa na ňom štyridsaťdva žien či už z projektovú komisiu, prednášateľky i jednotlivé vyšívачky. Každý deň začínali rannou pobožnosťou a končili večerným stíšením s modlitbami. Medzitým sa konali prednášky na rôzne témy – ako trebárs Ženy reformácie, Reformácia po praslici, Jubilejný rok reformácie... Pravdaže, nechýbalo vyhodnotenie Vyšívanej histórie.

■ NEVÝSLOVNÁ NÁDHERA

Súčasťou sprievodného programu rozlúčkového stretnutia vyšívачiek bola i návšteva divadelného predstavenia v Slovenskom národnom divadle v Bratislave. „Práve tu sme videli všetky vyšívajúce gobelíny pospolu. Bola to nádhera! Expozícia všetkých dielov vyšívanej histórie vyvolala v nás pocity, ktoré sa nedajú vyjadriť pár slovami. Odporúčam každému pozrieť si túto vernisáž a vychutnať si krásu tohto s Božou pomocou vytvoreného diela. Lebo do každého stehu, do každého obrazu sme vložili mnoho lásky, zánietenosti, radosti, úcty, obdivu, ale aj odriekania,“ vyznáva sa Pavlína Hrušková a uzatvára: „Chcem sa poďakovať dcére Zuzke, že ma posmelila, nabádať a utužili bratsko-sesterskú lásku medzi jednotlivými zborní ECAV na Slovensku. A najmä ďakujeme Pánu Bohu za pomoc, dar trepezlivosti i tvorivosti pri vyšívaní. Poďakovanie patrí aj všetkým darcom, ktorí finančne podporili zhotovenie gobelínov, a Miestnemu odboru Matice slovenskej v Králi za materiálnu pomoc.“

Viliam APFEL: Za oponou času, Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin 2018

Portréty dám v závoji tajomstva

KNIHA TÝŽDŇA

Až sa mi chvíľami chcelo zavolať: Kamarát môj starý, čo si tak šetril slovami, obrazmi, kresbou pozadia a charakteristikou času, keď viem, že si na to mal (ako vždy v podobnom prípade) oveľa viacej nazbieraných a overených skutočností! To je jedna z daní našej doby – aby knižka vôbec vyšla, treba znížiť jej výrobné náklady, nevysťažovať vydavateľa priveľkým počtom strán, a predsa dostať do knihy osudy postáv, ktoré autorovi učarovali, príbehy, ktoré si zaslužia oživenie i po stáročiach a nemali by padnúť do priepasti zabudnutia.

Aj tak je to dobrá knižka. Pre každého, kto rád spoznáva tajne našich národných dejín a okolností, ktoré ich spoluvytvárali. Alebo len rád (či skôr rada) číta vzrušujúce príbehy. Lebo kniha skúseneho spisovateľa literatúry faktu Za oponou času vyhoví obom – a ženám zvlášť.

Odkrýva tajomstvá dvadsiatich žien našej histórie. S veľkou dávkou dobrodružnosti až napínivosti, žiaľ, aj s veľkou dávkou utrpenia, lebo bolesť, choroby, nevera, zrada aj trpká kláštorňa samota či dokonca sebatrýznenie patrili k móresu oných čias. Osudy žien našej minulosti boli priam predurčené krutými dogmami zvráteného kresťanstva, čo namiesto milosrdenstva, blaženosti a lásky šíriло slepú poslušnosť, dobrovoľnú stratu mladosti, zážitkov i pôžitkov, intrigánstvo v boji mocných o väčšiu moc, pričom za obeť padali obyčajne ženy. V pozadí sa dejú dejiny: boje o moc, mongolské vpády, turecké nebezpečenstvo, šľachtické zápasy i povstania... V popredí osud mladých žien. Vzrušujúci. A zväčša bolestivý. Pekne to charakterizuje autor v krátkom úvode: „Dvadsať žien, ktoré sa nikdy v pozemskom bytí nestrétili, tu odkladá svoj závoj i šat a hľadí dnešnému človeku priamo do očí.“

Ján ČOMAJ

MEDAILÓN

Slovenská poézia je už dnes košatý strom s množstvom životaschopných vetví, kde na jednej strane máme básnikov veľkých poetických obrazov, ale aj autorov, ktorí sa sústreďujú skôr na vnútornú váhu slova. Striedmo, takmer aforisticky, nás vovádzajú do poetiky bežného života. A práve medzi takých básnikov patrí aj Martin VLADO, básnik, aforista a prozaik.

Pútnik krajinou slov

Martin VLADO sa narodil 7. februára 1959 v Košiciach. Po maturite na gymnáziu v rodisku (1978) a opakovanom neúspešnom uchádzaní sa o štúdium medicíny absolvoval štúdium na Hutnickej fakulte Vysoké školy technickej. Krátko pracoval ako sanitár vo Vinohradskej nemocnici v Prahe, neskôr sa stal interným aspirantom na Katedre tvárnenia kovov Hutnickej fakulty Vysoké školy technickej v Košiciach. Po vyradení z aspirantúry, keď ako nestraník odmietol pracovať v štruktúrach Socialistického zväzu mládeže, nedostal odporúčenie na miesto vysokoškolského pedagóga a zamestnal sa v Ustave experimentálnej metalurgie SAV. V roku 1988 obhájil dizertačnú prácu a v roku 1989 získal učiteľské miesto na Katedre tvárnenia kovov Technickej univerzity v Košiciach, kde v súčasnosti pôsobí ako docent. Publikovať začal časopisecky v osemdesiatych rokoch, najmä v Novom slove mladých a neskôr aj v časopisoch Dotyky či Slovenské pohľady, a knižne debutoval zbierkou Prskavky v roku 1997. Odvtedy publikoval vyše dvadsať pôvodných vedeckých a odborných prác doma i v zahraničí a tučť básnických, aforistických i prozaických diel, pričom jeho zatiaľ ostatným dielom je básnická zbierka Flexibuk No. 5. Odborná kritika vysoko hodnotí najmä Vladov cit pre slovo, jeho význam a váhu, ktoré sa neustále menia v nepredvídateľných meandroch nášho každodenného života. Martin Vlado v týchto dňoch oslávil šesťdesiat rokov. V mene SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Február máme riadne načatý a na obzore je tu marec, voľakedy mesiac knihy. Ako zúrivy knihomol' mám k tomuto mesiacu zákonite dobrý vzťah, keby ľudová slovesnosť nevymyslela aj to chronicky známe: Marec, poberaj sa starec... Zakaždým ma to príslovie znevôzni, najmä keď ma jeden známy stále oslovuje familiárnym oslovením „starec“, pričom ja sa určite nikam poberať nemienim, okrem prípadných vychádzok do prebúdzajúcej sa prírody. Aj keď čert ho vie, ako to je vlastne s ročnými obdobiami, keď máme to globálne otepľovanie. Keď sa obzriem

spiatky, tak klasickú jar som nezažil ani nepamätám. Vyzerá to tak, že z vlneného svetra už zopár rokov preskakujem rovno do trička, tak ako príroda z čudes-

budeme rovno čerešničky oberať, a nie sa pod rozkvitnutými bozkávať. Skrátka, počasie sa schováva za zaklínadlo „klimatické zmeny“ a robí si, čo chce. Napríklad zele-

skúšam predstaviť vinice na svahoch Nizkých Tatier, prípadne, keď ma fantázia ešte viac opantá, tak olivové porasty namiesto kosodreviny niekde v okolí Štrbského

Havel. Na spomínanej lietadlovej lodi máme totiž zaparkovaných všetkých štrnásť krvavo zaplatených amerických stíhačiek, ktoré svojou prítomnosťou na plavidle menom Havel dávajú jednoznačne najavo, že bombardujú výlučne humanitárne. Minule sme takto spoločne rozmýšľali nad budúcnosťou tejto planéty s kamarátom Jožom. Ten sa zamyslel a povedal: „Keď sa zmení klima, bude načas meniť aj príslovia, pranosťky a porekadlá, skrátka veľkú časť ľudovej slovesnosti. Napríklad takto: Keď sa banán host'ovi o hlavu rozpleští, načase je ľavy na hole vyhnať a krokodílov z močidla vyduriť, aby bolo kam konope namočiť.“

Marek DANKO

Keď sa mládenci a devy pod palmami stretnú

ných príčin vynecháva vlahé jarné dni a skočí zo zimy hneď do upoteného leta. Skúste sa v týchto časoch bozkávať na prvého mája so svojou láskou pod rozkvitnutou čerešňou, tak ako to vyžaduje tradičné zvykoslovie. Na prvého mája sú už všetky čerešne v Bratislave a priľahlom okolí dávno odkvitnuté, a keď to tak pôjde ďalej, tak si na sviatok práce

nina a hrozno sa pomaly sťahujú do čoraz vyšších polôh, čo vyvoláva smútok na tvárach našich južných Slovákov, ktorí ešte donedávna chodili na kopanice predávať predražené paradajky, papriky či marhule. Zlaté časy kupcov s maďarským prízvukom sa zrejme definitívne skončia s nástupom pestovania kív Oravskej Lesnej. Samozrejme, pri tejto príležitosti si

Plesa. Raz darom, človek si pozrie zopár populárno-vedeckých dokumentov o otepľovaní, a keď je vnímatejší, tak sa nad vecou zamyslí. Napríklad také topenie sa ľadovcov a s tým spojené stúpanie morských hladín. Živo si viem predstaviť, ako v malebnéj morskej zátoke Komárno – Komárom kotví naša atómová ponorka Loktibrada hneď vedľa českej lietadlovej lode

ČRTA

Pred dvadsiatimi rokmi prišlo Slovensko o veľkú osobnosť svojich dejín prof. Ing. Hvezdoňa Kočtúcha, DrSc. (*31. marec 1929 Liptovská Porúbka – †20. február 1994 Štrba). Bol to významný slovenský ekonóm, národohospodár, pedagóg, politik a verejný činiteľ, ktorý sa špecializoval na výkonnosť a efektívnosť národného hospodárstva. Do širšieho povedomia vstúpil v roku 1964 ako kritik centrálného direktívneho plánovania, pražského unitarizmu a hospodárskej politiky Antonína Novotného.

Jestvuje len pravda a lož...

Profesor Hvezdoň KOČTÚCH bol autor mnohých odborných štúdií z ekonómie, v článkoch obhajoval efektívnosť ekonomických investícií v Česko-Slovensku, bol spoluautor ekonomickej koncepcie Česko-slovenskej federácie. Hvezdoň Kočtúch a Ivan Lалуha boli najbližšími spolupracovníkmi Alexandra Dubčeka a oni dvaja aj napísali podstatnú časť jeho slávneho prejavu, ktorý odznel v novembri 1988 na Bolonskej univerzite, kde Alexander Dubček dostal doktorát honoris causa. Sledovala ho Štátna bezpečnosť pod kódovým menom „Kardinál“.

Do verejného života sa opäť vrátil po novembri 1989, stal sa vedúcou osobnosťou Nezávislého združenia ekonómov Slovenska (NEZES, 1990), zvolili ho za poslanca Federálneho zhromaždenia (1992) a následne do Slovenskej národnej rady. Opäť začal prednášať na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave. V roku 1992 podporoval myšlienku vytvorenia samostatného Slovenska. Bol zakladajúcim členom Hnutia za demokratické Slovensko, ktoré v roku 1992 vyhralo voľby. Je autorom myšlienky o „sociálne trhovo orientovanom hospodárstve Slovenska“ v Ústave Slovenskej republiky z 1. septembra 1992.

„Profesor Slavomír Hvezdoň Kočtúch bol naozaj rázovitou postavou slovenského prostredia a patril v oblasti ekonomických vied k tým stáliciam, ktoré pomáhali profesionalizovať slovenských národohospodárskych odborníkov v čase, keď celá Európa, ba svet tvorili sociálno-politické trasovisko, ktoré ledva vydržalo z ťažkej a krvavej kataklizmy druhej svetovej vojny a už znova upadlo do pásmo hrozivých pnutí medzi znepriatelenými blokmi víťazov spomínanej druhej svetovej vojny,“ takto spomínal na svojho súputníka Augustín Marián Húška.

„Vďaka ti, Slávo, vážený pán profesor Kočtúch, vďaka vám, vďaka, že ste boli pri tom a boli ste múdry a čestný, ale aj – odvážny a statočný. K sebe, k nám ako národu, a aj k našim – teraz už skutočným – bratom.“ To sú slová Viliama Hornáčka, súčasného predsedu Spoločnosti slovenskej inteligencie KORENE. Profesor Hvezdoň Kočtúch bol bez najmenších pochybností človek, ktorý sa držal zásady „tertium non datur“ – niet tretej cesty, alebo existuje iba pravda a lož, nič medziľahle. Spomíname a nezabúdame!

(ib)

Storočie muža, ktorého nezlomili dobové búrky ani navždy neodvábili lákadlá cudziny Doma nespoznávaný Imrich KRUŽLIAK 1914 – 2019

Jozef M. RYDLO, člen Slovenského ústavu v Ríme – Foto: archív autora a SNN

Imricha KRUŽLIAKA a jeho generáciu, ktorá sa narodila ešte pred prvou svetovou vojnou, sformovalo na troskách Rakúsko-Uhorska zrodilšie sa versailské Česko-Slovensko. Jeho rozpad a zánik zažila táto generácia na vlastnej koži, rovnako ako zažila vznik, existenciu a zánik prvej Slovenskej republiky, mocenské obnovenie a zánik jaltsko-postupimského Česko-Slovenska a napokon obnovenie slovenskej štátnej samostatnosti a vznik druhej Slovenskej republiky.

On sám zažil dve svetové vojny, deväť pápežov, dvoch c.-k. monarchov, troch Česko-slovenských prezidentov, prvého slovenského prezidenta, jedného samozvaného českého prezidenta, ktorý toho predošlého slovenského dal obesť a spravil miesto piatim robotníckym prezidentom diktátorom, potom zase českého prezidenta disidenta a napokon štyroch prezidentov druhej Slovenskej republiky. A zažil aj sedem politických režimov: cisársko-kráľovskú monarchiu, Masarykovu demokraciu, Tisov korporatívny autoritárny štát, Benešovu pseudodemokraciu, ľudovú demokraciu Klementa Gottwalda a jeho nástupcov, Havlovu demokraciu a štvrtstoročie slovenskej demokracie či skôr hrania sa na demokraciu. Zažiť, skúsiť a prežiť také monstruózne izmy, akými boli v Európe fašizmus, nacizmus a komunizmus, ktorých spoločným menovateľom bol socializmus, mohli len ľudia pevne zakorenení v kresťanstve.

■ KREŠŤANSKÝ FUNDAMENT

Deviansky rodák Imrich Kružliak vyrástol na týchto kresťanských ideáloch. Študoval v Banskej Bystrici, Kláštore pod Znievom a na univerzite v Bratislave, kde v roku 1940 promoval u profesora Václava Ondroucha. Dizertačnú prácu napísal na tému Vznik a vývoj kresťanstva do milánskeho ediktu. Sociológiu študoval u profesora Antona Štefánka.

Už ako vysokoškolák pracoval v Ústrednej správe Slovenskej ligy v Bratislave. V roku 1941 bol tajníkom prípravného výboru osemdesiatého výročia osláv Memorandového zhromaždenia v Turčianskom Svätom Martine. V roku 1942 ho prezident Slovenskej republiky Jozef Tiso vymenoval za šéfa slovenskej tlače – z tejto funkcie, ako hovoril on, odišiel na protest proti politike predsedu Vojtecha Tuku. Vrátil sa do Slovenskej ligy a v roku 1944 ju evakuoval do Mošoviec. Za povstania v roku 1944, Imrich Kružliak narukoval do armády. Pracoval v redakcii časopisu Bojovník a v denníkoch Národné noviny a Pravda. Po vojne patril k skupine mladých kresťanských demokratov, ktorí chceli založiť slovenskú kresťanskodemokratickú stranu, čo však pre odpor tzv. povstaleckých strán uskutočniť nemohli. Po Aprílovej dohode viedol volebnú kampaň Demokratickej strany, ktorá v máji 1946 vyhrala parlamentné voľby. Za svoju nemarxistickú protikomunistickú orientáciu ho v roku 1947 pri masovom zatýkaní spolupracovníkov Demokratickej strany komunistická bezpečnosť

uväznila. Vo väzení zažil metódy brutálneho politického vyšetrovania, ktoré poznačili jeho zdravie: tlkli ho tak, že mu odtrhli obličku, celý dlhý život žil len s jednou!

Fyzické útrapy, bitie, mučenie a týranie väzňov v slovenských väzniciach verejne pranieroval v pražskom parlamente sobranecký poslanec Štefan Blaško dávno pred februárovým pučom v roku 1948. Dr. Imrich Kružliak bol jedným zo žijúcich pamätníkov, ktorí vlastnou životnou skúsenosťou vyvracajú ominóznou tézu postsocialistických historikov – propaganu i niektorými súčasnými politikmi – tvrdiacu, že zločiny komunizmu sa začínajú rokom 1948. O tom, že vo väzniciach Benešovej samozvanej demokracie politických odporcov bili, vydali dôveryhodné svedectvá všetci

Doyen slovenského povojnového exilu sa dožil požehnaného veku.

Imrich KRUŽLIAK medzi svojimi priateľmi aj s autorom tohto článku Jozefom M. RYDLOM nad vydaním štvrťročníka Most. Vľavo prof. Augustín NÁDASKÝ, dlhoročný riaditeľ slovenského Gymnázia Antona Bernoláka v Ríme, a v pozadí slovenský literát v Maďarsku Gregor PAPUCSEK. Autor tohto článku Jozef M. Rydlo je druhý zľava.

ti, ktorí týmito väzneniami prešli a zažili ich na vlastnej koži. Spomeniem len dve mená: diplomata Jozefa A. Mikuša a básnika Andreja Žarnova. „Nebyť toho, že ma vo väzení bili, nikdy by som nebol opustil Slovensko,“ spomínal Imrich Kružliak.

■ ČINNOSŤ V EXILE

V exile sa angažoval najprv v Bielej légii a po založení rozhlasovej stanice Slobodná Európa v Mníchove sa stal jej redaktorom, ktorým ostal až do dôchodku. Po vzniku Slovenského ústavu v Ríme, organizácie slovenských kultúrnych, najmä vedeckých pracovníkov, bol zvolený za jeho riadneho člena. Po založení Svetového kongresu Slovákov bol jeho výkonný podpredseda. Spoluzačladal a dvadsať rokov ako šéfredaktor viedol slovenský exilový časopis Horizont, ktorý mal vydavateľa v Zürichu, redakciu v Mníchove a tlačiareň vo Viedni. Po smrti Andreja Žarnova

a Karola Strmeňa bol predsedom Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí, právneho predchodcu Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska. Pracoval v medzinárodných organizáciách – v PEN klube, v Blachnického Poľskej kresťanskej službe oslobodenia národov, v nemeckej Slobodnej spoločnosti pre podporu priateľstva s národmi Česko-Slovenska, v Nemecko-slovenskom kultúrnom klube a v iných organizáciách. Prispieval do slovenských, českých i nemeckých časopisov, pričom za zmienku stojí jeho spolupráca so štvrtročným pre slovenskú kultúru Most, ktorý od roka 1954 vychádzal v Clevelande. V roku 1997 sa časopis vrátil na Slovensko, aby sa v roku 2000 opäť utiahol do exilu a prestal vychádzať, lebo pre polstoročnú tribúnu slobodnej slovenskej kultúry nebolo na Slovensku ani miesta, ani peňazí.

■ KRUŽLIAK MATIČIAR

V slobodných pomeroch v rokoch 1992 – 1995 bol členom predsedníctva Matice slovenskej. Zúčastnil sa na viacerých matičných podujatiach. Posledný raz na Národných slávnostiach na Devíne ako deväťdesiatštyrochročný, kde pred devínskym kostolom pri súsoší Cyrila a Metoda predniesol plamenný prejav.

Dr. Imrich Kružliak vydal knihu esejí Živé stopy, ktorá vyšla vo vydavateľstve slovenských jezuitov Dobrá kniha v roku 1975. V sérii Lýra, ktorú v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda dlhé roky redigoval básnik Gorazd Zvonický, vyšiel v roku 1974 ako jej dvadsiaty druhý zväzok k jeho šesťdesiatim výber jeho básní Piesne a smútky. Zostavil antológiu básní Modlitby v putách: básne z komunistických žalárov na Slovensku, ktorú preložil Valentin Berko. Z maďarskej, poľskej a ruskej poézie preložil výber Podaj nám ruku, Európa; zredigoval niekoľko zborníkov – s Frances Miženkovou SS Cyril and Methodius among the Slovaks (Svätí Cyril a Metod u Slovákov), s Jánom Hnilicom Proučiteľ národa slovenského (sv. Metod), Frieden in Freiheit für Europa (Mier v slobode pre Európu), s Jánom Okáľom Svedectvo jednej generácie. So záujmom verejnosti sa stretli jeho dve knihy v čakárni dejín a Úteky z tiesne: v tieni dvoch totalít. Táto druhá kniha je pozoruhodná nielen obsahom, ale aj tým, že Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov ju vydalo v náklade štyristo kusov, pričom autor zaplatil polovicu nákladu... Jeho posledná kniha Cyrilometodský kult u Slovákov je z roka 2003 a vyšla v ešte menšom náklade a v ešte biednejšom vydaní.

■ S DEDIČSTVOM SVÄTÝCH

Slovenskej spoločnosti pomôže len radikálny návrat k jej cyrilo-metodskému dedičstvu, o ktorom opakovane a nástojčivo hovorili nielen kardináli Ján Chryzostom Korec a Jozef Tomko, biskupi Dominik Hrušovský či Štefan Vrabec, ale aj Imrich Kružliak a každý z nás, ktorí sme žili v exile. O cyrilo-metodskom dedičstve hovorí aj Ústava Slovenskej republiky. Podstatnú časť svojho života strávil Dr. Kružliak ako „bežanec“, najmä v Nemecku, v Rakúsku a v USA. V roku 1989, hneď po páde komunistickej moci, sa vrátil do Bratislavy a ako viacerí z nás, ktorí sme sa vrátili, zažil trpkú skúsenosť: Vrátil sa domov a svojí ho nepoznali... Nemo propheta in patria sua – pišu svorne štyria evanjelisti. Aj preto umrel v cudzine.

BESEDNICA

Hoaxy, po slovensky podvodné, falošné, klamlivé správy sú hitom internetu. Niekedy to boli novinárske kačice. Hoax znie lepšie než nejaký druh hydiny. Znie to tak svetovo, prinajmenšom európsky a americký. Od novinárskych kačíc v obdobiach uhorkových sezón a prvoaprílových vtípkov nové hoaxy sú rafinovanejšie. Ale aj vtedy mali svoj zámer. Za onoho času v socializme

s príchodom júna zvyčajne zožral žralok na Jadrane českú učiteľku. Tak sa písalo v Pravde. Aby národ bol spokojný s Oravskou priedradou a nešpekuloval nad výletom do polokapitalistickej cudziny na čele s Titom. Valuty bolo treba na dovoz techniky, nie banánov, a určite nie na popíjanie rakije pod

palmami. Pol litra tuzemského rumu bolo za euro. Je to hoax? Teraz by to bola vzrušujúca správa z prostredia smotánky, že česká modelka zjedla na Jadrane žraloka. Pripadne na Floride. Hoax. Skutočnosť je taká, že to bola jedna porcia v dubrovnic-

Hity internetu

kejšť reštaurácii. S ryžou. Bez znalosti tejto informácie sa človek nemôže počítať za človeka na úrovni. Na úrovni smotánky.

Aby pomohli pospolitému ľudu rozlišovať medzi skutočnosťou a virtuálnou realitou podávanou v hoaxoch, politici od úrovne Európskeho parlamentu až po úroveň našej metropoly sa rozhodli začať poľovačky. Na hoaxy a ich auto-

rov. Keďže sa chystá smernica o odzbrojení obyvateľstva, zbrane a strelivo budú zatiaľ len elektronické. Neskôr sa uvidí. Aká je to náročná úloha niekoľko príkladov z praxe. Keď Fero povie Janovi, že Ďuro mu chodí za Marou, a pritom za

Marou Ďuro nechodí, je to hoax. Skutočnosť je, že za Marou chodí Števo. Hoax tohoto druhu sa zvyčajne končí niekoľkými zauchami. Jano vylepí Ďurovi a Mare, Ďuro Janovi, Mara Janovi a Ferovi. Ďuro, Jano a Mara spoločne ešte raz Ferovi. Autor hoaxy bol potrestaný. Števo si uživa. Mara takisto. Všetci sú spokojní. Fero si najbližšie odpusti komentáre, aj keby hneď videl Števa s Marou

v posteli. Za ďalší vybitý zub mu to nestojí. Zubári sú drahí, v Česku že sú plomby zadarmo, u nás dávajú poisťovne len zanedbateľný príspevok. Je to uveriteľný hoax? Keby Fero napísal, že Ďuro je extrémista a fašista, lebo jeho starý otec arizoval, dostal by honorár, a nie zaucho. Aj keď je to hoax. Len si treba nájsť vhodné noviny, ktoré majú na tieto „správy“ rozpočet. Od nemenovaných a nemenovateľných sponzorov. Ďuro nech sa súdi, ak má chuť, čas a peniaze...

Príklad neveriteľného hoaxy z praxe. Sirotské dôchodky sociálna poisťovňa zvýši pre rok 2019 o 1,4 percenta. Ak medziročná inflácia 2017/2018 bola 2,1 percenta a pre rok 2019 sa predpokladá jej ďalšie zvyšovanie, je jasné, že ide o neveriteľný hoax. Alebo?

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Unikátne matičné pracovisko uchováva vyše tri tisícky krojov a kostýmov Šatnica je jedna a jedinečná

Text a foto: Viera JOCHYMKOVÁ

Koncom januára sa členovia Miestneho odboru MS v Martine zúčastnili na exkurzii do Požičovne krojov a kostýmov, ktorá je pracoviskom Matice slovenskej od roka 1993. V minulosti aj u mnohých zákazníkov bola známa pod názvom Šatnica. Zbierkami krojov, kostýmov, doplnkov a rekvizít podporuje ochotnícke, poloprofesionálne a profesionálne súbory pri prezentácii kultúrneho dedičstva a spomienkach na významné osobnosti a udalosti národnej a literárnej histórie Slovenska.

Priestory v martinskej šatnici majú rozlohu vyše 700 metrov štvorcových, ktoré slúžia ako sklad niekoľko tisíc krojov a kostýmov.

FOTORIPOST

S históriou a potrebou vzniku tejto jedinej inštitúcie svojho druhu na Slovensku zoznámila návštevníkov terajšia vedúca PhDr. Milada Špalková. Šatnica uchováva v budove bývalej Neografie, a. s., nie menej ako tritisícristo kostýmov a krojov, ktoré sú každý pracovný deň pripravené jej obeťavými a vysoko profesionálnymi pracovníčkami na požičiavanie pre členskú základňu a verejnosť.

Dlhoročné skúsenosti z práce v Šatnici ponúkla prítomným bývalá vedúca pracovníčka „požičovne“ Anna Turčoková. Pútavým

Pracovníčka Požičovne krojov a kostýmov predstavuje jednu z uchovávaných huni

výkladom najmä k jednotlivým súčastiam odevov a ukázkou najkrajších slovenských národných krojov natoľko účastníkov exkurzie zaujala, že prehliadku predĺžili do večerných hodín. Táto návšteva nám navodila pocit národnej hrdosti za náš jedinečný odev, ku ktorému sa radi vraciame aj v dnešných moderných časoch.

Treba poďakovať všetkým niekdajším matičným činovníkom, ktorí formou divadelných ochotníckych predstavení začali písať históriu tohto pracoviska, a aj súčasným, ktorí tento poklad uchovávajú pre nasledujúce generácie a nedovolia, aby zanikla jedinečnosť šatnice.

Aj v Levoči a Banskej Bystrici pripravili recitačnú súťaž Šaliansky Matko Niekde sa ten lapaj vrátil a niekde neodišiel

Od spolupracovníkov Anny PETREKOVEJ, Marcely KULOVEJ, Ondreja SMUTNÉHO

Nenašiel by sa na celom svete taký veľký kus zeme, ako je Slovensko, kde by sa vystriedalo toľko krás, ako sa vystrieda na Slovensku, a právom mu prislúcha označenie krásne Slovensko. Takéto vyznanie našej krajiny vyslovil spisovateľ a správca Matice slovenskej Jozef Ciger Hronský, po ktorom pred dvadsiatimi šiestimi rokmi šaliansky lekár Svetozár Hikkell pomenoval súťaž v prednese slovenských povestí Šaliansky Matko.

Ocenení a postupujúci súťažiaci v jednotlivých kategóriách na 26. ročníku okresného kola Šalianskeho Matka v Levoči.

Uvedeným citátom otvorili dvadsiaty šiesty ročník okresného kola súťaže v Levoči, kde ho matičiari pripravili v spolupráci s MsÚ. Spokojní porotcovia poďakovali súťažiacim žiakom, pedagógom, ale i rodičom, ktorí vytvárajú priestor svojim ratoľestiam, aby sa prejavovali aj takýmto ušľachtilým spôsobom. Najviac recitačného talentu v I. kategórii priznali Zoji Glevickej zo ZŠ na Školskej ulici v Spišskom Podhradí. V II. kategórii určili za víťaza Tomáša Ogurčáka zo ZŠ Gašpara Haina v Levoči a v III. kategórii najvyššie hodnotili prednes Michaely Lišivkovej, opäť žiačky ZŠ Gašpara Haina v Levoči.

Fakt, že slovenská povesť stále žije a úspešne napreduje, dokázali aj žiaci a študenti zo škôl z okresu Banská Bystrica. V stredu 23. januára ich v banskobystrickej matičnej budove privítal na súťaži prvý podpredseda Matice

Postupujúcim súťažiacim v Banskej Bystrici blahoželal k výkonom I. podpredseda MS Marek HANUSKA.

slovenskej Marek Hanuska, ktorý priblížil osobnosť, podľa ktorej je súťaž pomenovaná. Po ňom sa slova ujal aj predseda MO MS Pavol Boroň, ktorý súťažiacim povzbudil a poprial veľa šťastia. Na súťaži sa zúčastnilo osemnásť žiakov zo šiestich základných škôl. Každú z troch kategórií hodnotila trojčlenná odborná porota zložená z členov Divadla Jozefa Gregora Tajovského vo Zvolene, pedagógov zo základných a stredných škôl a funkcionárov Matice slovenskej. Za víťazov a postupujúcich do krajského kola súťaže po dlhom rozhodovaní určili Mateja Záhorca zo ZŠ Moskovská v Banskej Bystrici a Andreu Jasovskú, tiež žiačku ZŠ Moskovská v Banskej Bystrici.

Novozámčania si dôstojne pripomenuli dve významné výročia

Uctili si jazykovedca aj vznik štátu

Helena RUSNÁKOVÁ – Foto: archív SNN

Uprostred januára sa niekoľko desiatok Novozámčanov stretlo pri soche Antona Bernoláka na spomienkovej slávnosti pri príležitosti dvesto šiesteho výročia úmrtia tohto kňaza, jazykovedca a kodifikátora spisovnej slovenčiny na oslavách dvadsiateho šiesteho výročia vzniku SR. Slávnostnú atmosféru podujatia, organizovaného mestom Nové Zámky a tamojším MO MS, spestrilo vystúpenie matičného speváckeho zboru Lipa.

Lukáš Štefánik, viceprimátor mesta Nové Zámky, vo svojom slávnostnom príhovore priblížil prítomným históriu vzniku SR. Na záver vyzdvihol stabilitu našej krajiny a úspechy našich občanov: „Počas svojej existencie sa stala naša krajina stabilnou ekonomikou v priestore strednej Európy. Dala svetu mnoho významných osobností či už v oblasti diplomacie, vedy, kultúry a umenia alebo športu, na ktorých môžeme byť my

všetci obyvatelia Slovenska právom hrdí. Rovnako tak sa môžeme hrdiť prírodnými krásami Slovenska a bohatým kultúrnym dedičstvom našich predkov, ktoré sme povinní uchovávať pre budúce generácie. Budme preto hrdí na našu vlasť, budme hrdí na Slovenskú republiku,“ zdôraznil hlavný rečník.

Život a dielo Antona Bernoláka prítomným priblížila predsedníčka MO MS Mária Malperová. Okrem iného povedala: „Stáť pri

soche Antona Bernoláka, prvého kodifikátora slovenčiny, na Hlavnom námestí v Nových Zámkoch, v bezprostrednej blízkosti kostola a fary, kde tento veľikán pôsobil šesťnásť rokov, je prekrásnou udalosťou, ktorej my Novozámčania pripisujeme nesmierny význam. Pripomeňme si v tejto slávnostnej chvíli slová Jozefa Miloslava Hurbana: Povstal v útlom veku mládeňec slovenský, ktorého duch smelo letel nad zaprášené cesty zastara-

Busta a pamätná tabuľa kňaza a jazykovedca Antona BERNOLÁKA na budove novozámckého farského úradu Marianum

ného zvyku a ktorý povedal prvý zreteľným slovom: „Slováci píše po slovensky!“ Krásny odkaz v tej dobe, v ktorej Bernolák žil a tvoril, zároveň veľmi významný pre dnešok i budúcnosť.“

Po slávnostných príhovoroch sa uskutočnil akt kladenja vencov, ktoré k soche A. Bernoláka položili L. Štefánik za Mesto Nové Zámky, riaditeľ školy, zamestnanci Múzea Jána Thaina a predstavitelia spoločenských inštitúcií.

MATIČNÉ DEPEŠE

Slávnosť v Devíne

V týchto dňoch sa zraky veriacich a oduševnených vlastencov upierajú na večné mesto k bazilike San Clemente, kde sa každoročne v tomto čase koná púť k sv. Cyrilovi a Metodovi. Spomienku na 1150. výročie smrti Konštantína Filozofa – sv. Cyrila pripravili aj Občianske združenia Dedičstvo otcov a Rastíc i Rímskokatolícky farský úrad Bratislava-Devín v sobotu 16. februára v Kostole sv. Kríža v Devíne. Slávnostnú svätú omšu na sviatkovú pamiatku celebruje Mons. Marián Gavenda. Pochvalu Konštantína Filozofa prednesie Miroslav Vetrík. Na programe je aj uctenie relikvií sv. Cyrila, sv. Klimenta Slovenského, sv. Klimenta pápeža a zhromaždení polozia vence k pamätníku solúnskych bratov od sochárky Ludmily Cvenegrošovej.

Rokovanie predsedov

Prvé stretnutie predsedov MO MS a OMM zo srdca Slovenska sa konalo 4. februára 2019 v priestoroch Oblastného pracoviska MS vo Zvolene. Nieslo sa v duchu spolupráce, porozumenia a pomoci, najmä pri projektoch regionálnej kultúry a novom odmeňovacom systéme miestnych odborov.

Ocenili seniorov

V Zlatej sále Bojnického zámku minulý týždeň Fórum pre pomoc starším udeľovalo po trinásty raz tituly Senior roka. Prvýkrát ocenili aj mladých, ktorí sa prikladne starajú o starších ľudí, Cenou Mariana Ondáša. Cenu pomenovali po dlhoročnom rozhlasovom spravodajcovi Marianovi Ondášovi, ktorý pôsobil v Prievidzi a stal pri zrode tejto iniciatívy. Aj preto sa stal Senior roka in memoriam. Zlatými seniormi roka 2018 sa stali mimoriadne spoločensky angažovaní manželja Ján a Jana Chrávatovci z Banskej Bystrice. Strieborným seniormi roka je deväťdesiatročný Štefan Mališ z Považskej Bystrice, ktorý zozbieral vyše päťsto povestí z okolia Pappadna a s pomocou Matice slovenskej, ktorej bol celý život aktívnym členom, vydal vyše štyri desiatky kníh. Zároveň objavil a odkryl vyše dvadsaťdesem archeologických lokalít. Bronzovými seniormi sa stali manželja Olga a Peter Kolárikovci zo Žiaru nad Hronom. Ďalšími titulmi poctili Máriu Kurtovú z Prešova, Stanislava Kováča z Tatranskej Lomnice, Máriu Majerechovú z Trenčína, Annu Polakovičovú z Unína, Petra Ronca z Pezinka, Viktora Chalása z Bratislavy, Štefana Pukača z Medzilaboriec, Annu Krajčíkovú z Prievidze, Máriu Blahútovú zo Žiliny, Jaroslava Palúcha z Donovál, Jozefa Minára z Levíc, Jána Zachara z Novej Dubnice a bývalého ďalšieho dlhoročného redaktora, agentúrneho spravodajcu Pavla Remiaša z Malinovej.

Sila daru

Európska únia umenia, obec Lietavská Lúčka, Klub priateľov Francúzska a Slovenska, Žilina, Matica slovenská a Únia zien Slovenska vás po tieto dni až do druhého marca pozývajú do Kultúrneho domu v Lietavskej Lúčke na prehliadky výstavy Sila daru zostavenú z diel akademického sochára Štefana Pelikána, ktorú 16. februára na vernisáži uvádzal bývalý rozhlasový redaktor Fedor Mikovič. V sprievodnom programe účinkovalo Trio Kontakt z obcí Divina a Divinka, spevácka skupina Lúčanka a recitátorka Anna Dubovcová.

Prípravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Rada výboru Matice slovenskej pre jazykové a školské otázky funguje takmer jeden rok. Vo svojej činnosti sa zamerala na kľúčové oblasti v školstve. Od mája minulého roka sa zaoberali členovia rady (Martin Bodis, Libuša Klučková, Margaréta Vyšná) problémom zakladania základných škôl v okrese Dunajská Streda, najmä v obci Rohovce a Šamorín, a dotiahli tento problém do úspešného legislatívneho zámeru, o ktorom informovali aj Slovenské národné noviny pod názvom Riešenie v súlade s matičným návrhom.

Zopár zdarných krokov

Založenie školy s výučbou v štátnom jazyku v Rohovciach však stále nie je isté, rohovská samospráva kladie všemožné prekážky pri jej vzniku. Na niektorých základných školách (Šintava) začali efektívne fungovať nové matičné formy – žiacke matice s jej iniciátorom a členom Rady Martinom Bodisom. Bola to opäť pôda Rady VMS, ktorá navrhla vytvoriť štátut žiackych matíc pre najmladšie deti. Po avizovaní priprav legislatívnych zmien v školstve a absolvovaní niekoľkých rokovaní so zástupcami Ministerstva školstva SR a Štátneho pedagogického ústavu Rada VMS poskytuje svojich kandidátov (M. Bodis) a vlastné návrhy do noviel zákonov o pedagogických zamestnancoch, štátnej správe a školskej samospráve a o výchove a vzdelávaní. Proces návrhov však zatiaľ nie je ukončený. Ďalšou dôležitou oblasťou školstva sú Ústredné predmetové komisie pri Štátnom pedagogickom ústave, v ktorých má aj Rada VMS svoje zastúpenie – Libuša Klučková, Martin Bodis, Július Lomenčík. Komisie podávajú návrhy na zmenu alebo doplnenie štátnych vzdelávacích programov pre všetky stupne škôl. Takými návrhmi boli aj metodické materiály pre ZŠ a SŠ pre slovenský jazyk a literatúru do ŠVP, týkajúce sa návratu k slovenským autorom v literárnych ukážkach a oblasti jazykovedy s autorským spracovaním M. Bodisa, L. Klučkovej a J. Lomenčíka. Rade vyplýva zo štatútu najmä prerokovať záležitosti patriace do oblasti jazykových a školských otázok v súlade s úlohami Matice slovenskej, predkladať najmä Výboru Matice slovenskej a Predsedníctvu MS návrhy a odporúčania zo školskej a jazykovej oblasti.

Margaréta VYŠNÁ

P. O. Hviezdoslav ako predseda Matice slovenskej bránil ustanovenie poéziou

Pripomenuli si veľikána našej poézie

Veronika MATUŠKOVÁ – Foto: archív SNN

Pavla Országha Hviezdoslava ako predsedu Matice slovenskej v roku 1919 v týchto dňoch verejnosti pripomenula Matica slovenská na podujatí pri básnikovej soche v Dolnom Kubíne. Príležitosťou na to bolo sto sedemdesiate výročie jeho narodenia, ako aj aktuálne sté výročie obnovenia činnosti Matice slovenskej práve v roku 1919.

Advokát a básnik Pavol Országh HVIEZDOSLAV recituje svoju poéziu na slávnosti oživotvorení Matice slovenskej v Martine, kde sa stal aj jedným z predsedov ustanovizne.

Dôstojné podujatie na pripomenutie veľikána slovenskej poézie a drámy pripravila Matica slovenská, Dom Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši a Miestny odbor Matice slovenskej v Dolnom Kubíne. Úctu mu vzdali podpredsedovia MS Marek

Hanuska a Marek Nemeč, predsedovia ôsmich matičných miestnych odborov, ako aj primátor mesta Dolný Kubín Ján Prílepok a starosta obce Vyšný Kubín Antonín Zámečník. Podpredseda MS Marek Hanuska v príhovore na podujatí zdôraznil:

„Pavol Országh Hviezdoslav už vo svojich prvotínach v roku 1869 písal o Matici slovenskej a pri príležitosti obnovenia jej činnosti v roku 1919 napísal báseň pod názvom K znovuoživeniu Matice slovenskej. V matičnom archíve je dokonca zachovaná fotografia, na ktorej ju osobne prednáša na obnovujúcom valnom zhromaždení Matice slovenskej v Turčianskom Svätom Martine 5. augusta 1919. Sme hrdí na to, že práve Hviezdoslav sa stal jedným zo štyroch predsedov oživotvorení Matice slovenskej. Zaujímavé je, že spomedzi všetkých predsedov Matice slovenskej na obrazoch v druhej matičnej budove spoznávajú študenti počas exkurzií iba Hviezdoslava.“ Spomenutú báseň predniesol na podujatí tajomník Divadelného odboru MS Peter Vrlík v odeve, aký často nosil básnik. Kultúrny program doplnila FS Orava piesňami Kopala studienku a Kto za pravdu horí.

Matičná partitúra Súkromného hudobného a dramatického konzervatória Košice

Pätnásť rokov zo spoločných nôt

Štefan KECEROVSKÝ – Foto: Archív SHDK v Košiciach

Spolupráca najstaršej národnej a kultúrnej inštitúcie Matice slovenskej a Súkromného hudobného konzervatória v Košiciach pomaly završuje pätnásť plodných rokov. Konzervatórium sa zásadne podieľa na organizovaní krajského matičného festivalu Rómska pieseň, na vianočných koncertoch pre košické detské domovy a sociálne zariadenia. Každý rok spoločne s Maticou slovenskou organizuje slávnostné koncerty ku Dňu Ústavy SR a koncerty k významným výročiam a jubileám SR. Už roky jeho orchestre účinkujú na charitatívnych podujatiach, ktoré organizujú košickí matičiari z mestskej časti Myslava na detskej onkológii DFN v Košiciach, či na matičných podujatiach. Je už samozrejmosťou, že viacerí členovia týchto hudobných telies sú aj členmi spomínaného MO MS v Košiciach-Myslave. A zriaďovateľ SHDK na Požiarnej 1 v Košiciach PaedDr. Gejza Adam, PhD., je dokonca jeho 1. podpredseda. Tento oduševnený matičiar bol aj bývalým poslancom Federálneho zhromaždenia ČSFR a zakladateľom Strednej umeleckej školy na Exnárovej 8 v Košiciach, ktorá v súčasnosti nesie meno zosnulej slovenskej herečky legendy Jozefa Adamoviča, ktorý bol tiež veľký priaznivec Matice slovenskej.

V závere minulého roka sa študenti konzervatória so svojimi pedagógmi zúčastnili na 1.

Orchester počas svojich vystúpení na festivale v Prešove

ročníku Medzinárodného festivalu konzervatórií. Podujatie sa konalo v priestoroch Súkromného konzervatória Dezidera Kardoša v Prešove, kam na festival zavítali konzervatóriá z Košíc, Prešova aj z Budapešti s bohatým a rôznorodým repertoárom vystúpení. Košickí konzervatoristi ponúkli okrem kvalitnej nádielky rómskej hudby vystúpenia hereckých, speváckych i tanečných nádeží. Veľký úspech na záverečnom galakoncerte opakovane zožal najmä sláčikový orchester pod vedením Kristiána Bandyho. Pravdaže, nielen tento súbor a jeho excelentný koncert demonštroval vysokú umeleckú kvalitu študentov na slovenských konzervatóriách a naznačil

úspešnú perspektívu projektu prešovského festivalu. Jeho nádejnú perspektívu zvýraznili aj ďalšie vydané hudobné produkcie.

SHDK v Košiciach na Požiarnej 1 začalo písať svoju históriu 1. septembra 2009. Hlavným cieľom pri zakladaní školy bolo úsilie o zvyšovanie úrovne vzdelanosti Rómov v oblasti hudobného, hudobno-dramatického, speváckeho a tanečného umenia s prihliadnutím na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, rómskych žiakov z komunit celého Slovenska v duchu multikultúrnej výchovy. Od svojho založenia to úspešne naplňa a my môžeme byť radi, že s Maticou slovenskou hrá zo spoločných nôt...

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 3/2019 sme sa v našom kvíze pýtali, kto bol prvý župan Bratislavy v novom štáte v roku 1918. Správna odpoveď mala znieť, že to bol Samuel Zoch. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Vladimíra Mihálová, Zvolen; Ľudmila Pěčová, Banská Bystrica-Sásová; Mária Hargašová, Bratislava.

Mohyla na Bradle nie je jediný pamätník pripomínajúci tragickú smrť generála Milana Rastislava Štefánika. Aj priamo na mieste havárie jeho lietadla Caproni je skromná mohyla v tvare pyramídy, ktorej autorom je tiež architekt Dušan Jurkovič.

• Kde sa nachádza tento pamätník?

Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu našej administrátorky Lubici Rišiaňovej do 25. februára 2019.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

16. februára

– pred sto sedemdesiatimi piatimi rokmi sa v Brezovej pod Bradlom narodil skladateľ, advokát a národovec Štefan Fajnor (1844 – 1909); jeho syn Vladimír stál ako štátnik pri zrode ČSR, časť Dunajského nábrežia v Bratislave nesie jeho meno

17. februára

– stopäťdesiatpäť rokov, čo sa v Tajove narodil národne uvedomelý katolícky kňaz a vynálezca Jozef Murgaš (1864 – 1929), ktorý sa pred prenasledovaním vysťahoval do Ameriky, kde zdokonalil systémy rádiotelegrafie, bol autorom viacerých patentov a zakladateľom slovenských škôl, kostolov a knižníc

– deväťdesiatpäť rokov od narodenia divadelného, televízneho a rozhlasového režiséra Jozefa Palka (1924 – 1982)

– osemdesiat by mal básnik Ján Šimonovič (1939 – 1994); stále môžeme siahnuť za jeho zbierkami Mesto, Chvenie...

18. februára

– pred sto päťdesiatimi piatimi rokmi sa v Martine narodila Anna Halašová-Mudroňová (1864 – 1954), organizátorka slovenského ženského hnutia, herečka, dlhoročná predsedníčka spolku Živena, manželka nášho významného etnografa Andreja Halašu

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi umrela zakladajúca osobnosť slovenského profesionálneho divadla Ján Borodáč (1892 – 1964)

19. februára

– stodvadsaťpäť rokov od narodenia básnika Valentína Beniaka (1894 – 1973), dlhoročného predsedu Spolku slovenských spisovateľov; jeho poetický triptych Žofia, Popolec a Igric patria k vrcholom slovenskej poézie a jeho preklady maďarských básnikov a Shakespeara k majstrovským prekladom minulého storočia

20. februára

– pred dvesto sedemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil historik Juraj Sklenár (1744 – 1790); jeho dielo Najstaršia poloha Veľkej Moravy a prvý nájzd Maďarov na ňu ovplyvnila bernolákovcov i štúrovcov

– dvadsaťpäť rokov uplynulo, čo umrel významný slovenský ekonóm, jeden z tvorcov obrodného procesu v šesťdesiatych rokoch Hvezdoň Kočtúch (1929 – 1994), zakladateľ spoločnosti Nezávislí ekonómovia Slovenska (NEZES), ktorú politici i podnikatelia pri pretváraní slovenskej ekonomiky hriechne nebrali na zreteľ

– pred dvadsiatimi rokmi štartoval do vesmíru slovenský kozmonaut Ivan Bella; patrila k medzinárodnej posádke rakety Sojuz TM – 29 (Rus Viktor Afanasiev a Francúz Jean-Pierre Heigner), úspešný let trval osem dní (1999)

21. februára

– pred štyristo päťdesiatimi rokmi (v roku 1604) prišli do Košíc jezuiti a predznamovali rekatolizáciu východného Slovenska po vlne protestantsva

22. februára

– stopäťdesiat rokov od narodenia maliara slovenských hradov a portrétov našich osobností Antona Djuračku (1904 – 1971)

(jč)